

BOSNA I HERCEGOVINA

Konkurencijsko vijeće

BOSNA I HERCEGOVINA

Konkurencijski savjet

Р Ј Е Ш Е Њ Е

**по Захтјеву за покретање поступка привредног субјекта Akt.online д.о.о. Сарајево
против привредног субјекта ВН Telecom д.д. Сарајево**

Сарајево, септембар 2018.

Број: УП-04-26-2-040-42/17

Сарајево, 06.09.2018. године

На основу члана 25. став (1) тачка е), члана 11. став (1) у вези члана 10. став (2) Закона о конкуренцији («Службени гласник БиХ», бр. 48/05, 76/07 и 80/09) у поступку утврђивања злоупотребе доминантног положаја покренуто по Захтјеву за покретање поступка привредног субјекта Akt.online д.о.о., Фра Анђела Звиздовића 1, 71000 Сарајево, путем пуномоћника, адвоката Бранка Марића, Мехмеда Спахе 26, 71000 Сарајево, Босна и Херцеговина, против привредног субјекта ВН Telecom д.д. Сарајево, Франца Лехара 7, 71 000 Сарајево Босна и Херцеговина, Конкуренцијски савјет Босне и Херцеговине на 36. (тридесетшестој) сједници одржаној дана 06.09.2018. године, донио је

Р Ј Е Ш Е Њ Е

1. Одбија се Захтјев привредног субјекта Akt.online д.о.о., Фра Анђела Звиздовића 1, 71000 Сарајево поднесен против привредног субјекта ВН Telecom д.д. Сарајево, Франца Лехара 7, 71000 Сарајево ради утврђивања злоупотребе доминантног положаја у смислу члана 10. став (2) тачке а), б) и ц) Закона о конкуренцији, као неоснован.
2. Одбија се приједлог за доношење рјешења о привременој мјери привредног субјекта Акт. Онлине д.о.о., Фра Анђела Звиздића 1, 71000 Сарајево, као неоснован.
3. Ово Рјешење је коначно и биће објављено у „Службеном гласнику БиХ“, Службеним гласилима ентитета и Брчко дистрикта Босне и Херцеговине.

О б р а з л о ж е њ е

Конкуренцијски савјет Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Конкуренцијски савјет) је дана 04.01.2018. године, под бројем УП-04-26-2-040-3/17 запримило Захтјев за покретање поступка у смислу члана 28. Закона о конкуренцији («Службени гласник БиХ», бр. 48/05, 76/07 и 80/09), (у даљем тексту: Закон), поднесен од стране привредног субјекта Akt.online д.о.о. Сарајево, Фра Анђела Звиздовића 1, Сарајево, Босна и Херцеговина (у даљем тексту: Akt.online или Подносилац захтјева) заступан по адвокатима адвокатске куће Марић&Цо, улица Мехмеда Спахе 26 Сарајево, Босна и Херцеговина, против привредног субјекта ВН Telecom д.д. Сарајево, Франца Лехара 7, Сарајево, Босна и Херцеговина (у даљем тексту: ВН Telecom) због злоупотребе доминантног положаја у смислу члана 10. став (2) тачка а), б) и д) Закона. Претходно, Подносилац је дана 26.12.2017. године под бројем УП-04-26-2-040-1/17 поднио Захтјев за доношење привремене мјере којом ће се привредном субјекту ВН Telecom забранити да привредном субјекту Akt.online са даном 01.01.2018. године искључи линкове за реализацију услуге међународне терминације позива у мреже ВН Telecoma, те истом наложити да настави преговоре са Подносиоцем захтјева са циљем закључивања Додатка Уговора о интерконекцији на фиксну мрежу ВН Telecoma број: 01-7.1-1189/11 од 16.09.2011. године за услуге међународног саобраћаја за период од 01.01.2018. године до 31.03.2018. године.

Запримљени Захтјев није био комплетан, те је Подносиоцу захтјева дана 10.01.2018. упућен захтјев бр: УП-04-26-2-040-4/17 за допуноу истог и уплату административне таксе.

Подносилац захтјева је допунио Захтјев дана 17.01.2018. године дописом број: УП-04-26-2-040-5/17 и доказом о уплати административне таксе након чега је Конкурентијски савјет утврдило да је исти комплетан и уредан у смислу члана 28. став (1) Закона, те је истом дана 15.02.2018. године достављена Потврду о пријему комплетног и уредног Захтјева за покретање поступка број: УП-04-26-2-040-8/17.

1. Странке у поступку

1.1. Подносилац захтјева

1.1.1. Привредни субјект Akt.online д.о.о.

Привредни субјект Akt.online друштво за информатички инжињеринг и услуге д.о.о., Фра Анђела Звиздовића 1, 71 000 Сарајево, са ограниченом одговорношћу за пренос звука, слике или осталих информација, регистрован је дана 29.9.2004. године на Општинском суду Сарајево, под матичним бројем субјекта 65-01-0365-09.

Оснивач привредног субјекта Akt.online је привредни субјекат АКТОН Телекомуникацијски инжињеринг д.о.о. Љубљана, Тбилијска улица 81, Република Словенија. Привредни субјекат АКТОН пружа директне међународне телефонске везе, терминацију у фиксној и мобилној мрежи на подручју: Србије, Словеније, Хрватске, Босне и Херцеговине, Македоније и Црне Горе.

Основна регистрована дјелатност привредног субјекта Akt.online је пружање телекомуникацијских услуга (терминацију у фиксне и мобилне мреже у Босни и Херцеговини) и наведени је алтернативни оператер услуга јавне фиксне телефоније.

1.2. Противна страна

1.2.1. Привредни субјект ВН Telecom д.д.

Привредни субјект ВН Telecom Сарајево, дионичарско друштво, Франца Лехара 7, 71 000 Сарајево, регистрован је дана 8.1.2002. године на Општинском суду Сарајево, под матичним бројем субјекта 65-02-0012-10 (стари број 1-23391).

Оснивач и већински власник привредног субјекта ВН Telecom је Влада Федерације Босне и Херцеговине.

Основна регистрована дјелатности привредног субјекта ВН Telecom је обављање телекомуникацијских дјелатности.

2. Правни оквир предметног поступка

Конкурентијски савјет је током поступка примијенио одредбе Закона о конкуренцији, Одлуке о утврђивању релевантног тржишта („Службени гласник БиХ“, бр. 18/06 и 34/10), Одлуке о дефинисању категорије доминантног положаја („Службени гласник БиХ“, бр.18/06 и 34/10), Закона о управном поступку („Службени гласник БиХ“, бр.29/02, 12/04, 88/07, 93/09 и 41/13), Закона о комуникацијама БиХ („Службени гласник БиХ“, бр. 31/3, 75/10 и 32/10), Одлуке о

Политици сектора телекомуникација Босне и Херцеговине за период 2017.-2021. године ("Службени гласник БиХ", број 46/17) и Правила број 35/2008 и 51/2010, Регулаторне агенције за комуникације.

Споразум о стабилизацији и придруживању између европских заједница и његових држава чланица, с једне стране и Босне и Херцеговине с друге стране („Службени гласник БиХ – међународни уговори“ бр. 10/08), (у даљем тексту: Споразум о стабилизацији и придруживању) одредба чл. 71. о примјени критерија и правне стечевине Европске уније, те чланка 43. став (1) Закона, које омогућује Конкурентном савјету у сврху оцјене даног случаја, да се може користити судском праксом Европског суда правде и одлукама Европске комисије.

3. Поступак по Захтјеву за покретање поступка

У свом Захтјеву и достављеним допунама Захтјева, Подносилац захтјева, описује чињенично стање и околности које су разлог за подношење Захтјева те у битном наводи слиједеће:

- да је Akt.online привредни субјект регистрован код Општинског суда у Сарајеву под бројем: 65-01-0365-09, са сједиштем у ул. Фра Анђела Звиздовића број 1, Сарајево и претежном дјелатношћу која се односи на пружање телекомуникацијских услуга и наведени је алтернативни оператер услуга јавне фиксне телефоније.
- да је ВН Telecom јавни телеком оператер на подручју Босне и Херцеговине који због техничких спецификација телекомуникацијске мреже једини има техничку могућност терминирати позив у својој мрежи код свог крајњег корисника, то значи да има *де фацто* 100% монопол, те га је због могућности да исти злоупотреби Регулаторна агенција за комуникације БиХ (“РАК”) *ex ante* одредила као оператера са значајном тржишном снагом те му одредила/наметнула одређене обавезе да би се могли остварити услови за развој конкуренције на тржишту БиХ, између осталог одређена је обавеза омогућавања спајања своје мреже са мрежама других оператора чиме су створени предуслови за терминацију позива које дођу од других оператора, да то спајање омогући транспарентно и свим заинтересираним оператерима под једнаким условима, као и да терминацију тих позива наплаћује по највише оној цјени коју одреди РАК (тзв. регулирана цијена).
- да је нажалост РАК регулирану цијену одредио само за терминацију националних позива (то јест позива који започну код крајњег корисника у мрежи једног од оператора унутар БиХ), а цијену за међународне позиве препустио је комерцијалним договорима између оператора.
- да по процјени Подносиоца захтјева ВН Telecom на тржишту транзитирања међународних позива у мрежу ВН Telecom има барем 50% тржишни удио, те да кроз тзв. “комерцијалне договоре” одређује тржишне удјеле осталих националних алтернативних оператора (укључиво и тржишни удио Akt.online, који је по процјени Подносиоца (...)**¹ %). Наиме, ови “комерцијални договори” су више мање “узми или остави” једностранни услови на које Akt.online фактички нема никаквог утицаја. Значи монополни оператер ВН Telecom који на тржишту терминације позива већ има де фацто 100% монопол овај свој монополни положај преноси и на тржиште транзитирања међународних позива у своју мрежу (тзв. вертикални монопол) те злоупотребљава свој монополни положај са

¹ (...) ** Подаци представљају пословну тајну, у смислу члана 38. Закона о конкуренцији

постављањем таквих услова по којима себи и другима одређује тржишне удјеле као и цијене по којима други могу обављати ту услугу на међународном тржишту.

- да су услови од стране ВН Telecoma одређени на начин да оператер који ВН Telecomu шаље количину саобраћаја колико је одредио ВН Telecom (максимална количина коју оператер може послати), добива одређени “попуст” на цијену. Тај попуст се фактички односи на цијену по којој ВН Telecom на међународном тржишту наводно нуди услугу транзита међународним оператерима. У случају да Akt.online и не шаље више саобраћаја од дозвољеног од стране ВН Telecoma, платио би ВН Telecomu цијену без “попуста”, а онда са својом цијеном (укључујући још и трошкове) према међународним оператерима био би сасвим неконкурентан на међународном тржишту.
- да је стање на тржишту такво, да попуст на цијену фактички није попуст јер се појављују понуде од стране других оператора које су једнаке или чак боље од цијена које уз попуст добије Akt.online. Разлог за то су у бити посебни договори које оператер ВН Telecom склапа са таквим међународним оператерима и који онда конкурирају оператору Akt.online и саобраћај шаљу директно ВН Telecomu. Тиме ВН Telecom оператора Akt.online још додатно ставља у неравноправан положај. Због тога се често дешава да Akt.online са својим цијенама није у стању од међународних оператора скупити ни толико саобраћаја колико му је од стране ВН Telecom дозвољено, а тиме не постиже ни теоретску маргину којом треба да покрива трошкове (дозволе од РАК-а, трошкови банкарске гаранције, трошкови интерконекцијских водова,...).
- да Подносилац захтјева из маргине, која би требала бити између цијене са попустом и цијене без попуста, мора да покрива сталне директне мјесечне трошкове у износу од приближно (..)* * КМ да би тек након тога могао остварити неку добит. Смањивањем количине саобраћаја и повећавањем цијена без реалног повећања попуста, простор за маргину је годинама био све мањи и мањи. Са задњим условима за први квартал 2018. године којима су се додатно смањиле количине саобраћаја и дигле цијене, ВН Telecom је направио такво стање да простора за икакву маргину више нема, него је биланс негативан.
- да се утицај ВН Telecoma на одређивање тржишних удјела јасно види кроз доњи хронолошки приказ смањивања количина међународног саобраћаја (изражено у минутама) којег је Akt.online могао транзитирати до мреже ВН Telecoma. ВН Telecom је такво смањивање сваки пут оправдавао наводним смањивањем свог тржишног удјела због пада обима међународних позива, значи по принципу - ВН Telecomu се смањио обим саобраћаја, једнострано ће се смањит обим саобраћаја и осталим оператерима како би размјер тржишног удјела и даље остао исти, односно тако како одговара управи ВН Telecoma.

Табела 1.

	Фих.	Моб.
q3 2014	(..)**	(..)**
q4 2014	(..)**	(..)**
q1 2015	(..)**	(..)**
q2 2015	(..)**	(..)**
1.5.30.6.20	(..)**	(..)**
q3 2015	(..)**	(..)**
q4 2015	(..)**	(..)**

q1 2016	(..)**	(..)**
q2 2016	(..)**	(..)**
q3 2016	(..)**	(..)**
q4 2016	(..)**	(..)**
q1 2017	(..)**	(..)**
q2 2017	(..)**	(..)**
q3 2017	(..)**	(..)**
q4 2017	(..)**	(..)**
q1 2018	(..)**	(..)**

Извор: Захтјев

- да се у новој понуди за први квартал 2018. године Подносиоцу захтјева додатно умањује саобраћај у фиксну мрежу за (..)**.
- да ВН Telecom алтернативним операторима у БиХ услугу терминације међународних позива наплаћује по одређеној цијени. У 4. кварталу 2017. године су за Akt.online то биле цијене (..)**КМ/мин ((..)**€/мин) за фиксне позиве односно (..)**КМ/мин ((..)**€/мин) за мобилне позиве, под условом да су самоиницијативно ограничили количину сланог фиксног саобраћаја на максимално (..)** квартално, односно мобилног саобраћаја на максимално (..)** квартално. За СМП оператора ВН Telecom је то значило да је само од саобраћаја којег је добио од Akt.online направио за (..)** КМ чистих прихода, а ефективно и добити у скоро истом износу. На другој страни за Akt.online је то директни трошак односно обавеза према ВН Telecomу. Да би успио покрити те па и све остале трошкове оператор Akt.online мора на међународном тржишту исту услугу понудити по адекватно вишим цијенама. Међународно тржиште је због пуно учесника веома конкурентно, зато Akt.online није у стању услугу транзита позива до мреже ВН Telecom наплаћивати по било којој цијени (како то према локалним оператерима може једноставно направити ВН Telecom). А да би борба била још оштрија на истом међународном тржишту наступа и ВН Telecom који са ниско постављеним цијенама и посебним договорима са међународним оператерима још додатно снижава цијене на тржишту и оставља веома мало простора за локалне оператере као што је Akt.online. Реална маргина по минути се креће између (..)** и (..)**КМ што у задње вријеме једва покрива директне трошкове. Из наведеног јасна је чињеница, да ВН Telecom од сваке међународне минуте која се терминира у његовој мрежи у сваком примјеру добија (..)** КМ односно (..)** КМ, ирелевантно од тога да ли је ту минуту добио од међународног оператора или преко локалног оператера. И то представља његову директну добит. А уколико ВН Telecom саобраћај добије директно од међународног оператора, добија још само додатну маргину и добит. Да се локални оператори боре за исте минуте од међународних оператора односно исту маргину, са том разликом, да локални оператори са том минималном маргином морају да покрију све трошкове да би тек тада направили неку минималну добит.
- да је из достављених анализа и калкулација јасно видљиво да са понуђеним условима (мање минута уз више цијене) алтернативни оператери у БиХ са цијенама према међународним операторима којима би могли покрити трошкове нису конкурентни на међународном тржишту те нису у могућности добити нешто саобраћаја. Дакле остали би само трошкови, без прихода за покривање истих.
- да је, обзиром да Akt.online није био у стању прихватити такве услове, а ВН Telecom није ни размотрио алтернативне опције које је понудио Akt.online и које су по оцјени Akt.online требале бити обострано прихватљиве (из овога је и јасно да се не ради о

комерцијалном договору, него о једнострано постављеним условима по принципу “узми или остави”), ВН Telecom истеком 2017. године због неприхватања новопостављених услова искључио интерконекијске водове те тиме оператору Akt.online онемогућио обављање услуге.

Такођер, Подносилац захтјева у захтјеву број: УП-04-26-2-040-1/17 од 26.12.2017. године тражи да Конкурентијски савјет, на основу свега изложеног, донесе привремену мјеру којом се забрањује ВН Telecom да привредном субјекту Akt.online са даном 01.01.2018. године у 00:00 сати искључи линкове за реализацију услуге међународне терминације позива у мреже ВН Telecom, те истом наложи да настави преговоре са Подносиоцем захтјева са циљем закључивања Додатка Уговора о интерконекији на фиксну мрежу ВН Telecoma број: 01-7.1-1189/11 од 16.09.2011. године за услуге међународног саобраћаја за период од 01.01.2018. године до 31.03.2018. године.

Конкурентијски савјет је оцијенио да није могуће безведеног поступка утврдити постојање повреде Закона о конкуренцији на које Подносилац захтјева указује, те је донијело Закључак о покретању поступка број: УП-04-26-2-040-9/17 дана 07.02.2018. године (у даљем тексту: Закључак), против привредног субјекта ВН Telecom, ради утврђивања злоупотребе доминантног положаја, из одредби члана 10. став 2) тачке а), б) и д) Закона о конкуренцији.

Конкурентијски савјет је доставио Закључак Подносиатељу захтјева, актом број: УП-04-26-2-040-12/17 дана 15.02. 2018. године.

Конкурентијски савјет, у складу са чланом 33. став (1) Закона, је доставио Захтјев и Закључак на одговор противној страни у поступку, „ВН Telecom“ д.д. Сарајево, Франца Лехара 7., 71000 Сарајево, Босна и Херцеговина, актом број: УП-04-26-2-017-13/17 дана 15.02. 2018. године.

Такођер, Конкурентијски савјет је на 35. сједници одржаној дана 08.08.2018.године, а на основу допуне Захтјева Подносиоца број: УП-04-26-2-040-28/17 од 03.04.2018. године донио Закључак о измјени Закључка о покретању поступка број: УП-04-26-2-040-38/17, јер је Подносилац, како је навео у предметној допуни, погрешно навео тачку д) умјесто тачке ц) из члана 10. став (2) Закона.

ВН Telecom је у одобреном року доставио одговор на Захтјев за доношење привремене мјере, као и одговор на Захтјев и Закључак Конкурентијском савјету, у смислу члана 33. ставак (3) Закона, поднесцима број: УП-04-26-2-017-6/17 од дана 24.01.2018. године и број: УП-04-26-2-017-21/17 од дана 07.03.2018. године, у којима у цијелости оспорава Захтјев, те сматра да исти треба одбити као неутемељен и прЕВРањен, те у вези са појединачним наводима Подносиатеља захтјева, у битном наводи слиједеће:

- Да су ВН Telecom и алтернативни оператер Akt.online 16.09.2011. године закључили Уговор о интерконекији, број ВН Telecoma 01-7.1-1189/11, у потпуности са важећом интерконекијском понудом за повезивање на фиксну мрежу ВН Telecoma (у даљем тексту: РИП).
- Да је важећи РИП јавно објављен на службеној страници РАК-а, усаглашен са регулаторним прописима у области телекомуникација и одобрен од стране РАК-а. У РИП-у је извршена подјела на услуге интерконекије-основне (ДИО ПЕТИ РИП, страна 13.) чија је цијена регулисана од стране РАК-а, и услуге интерконекије-комерцијалне (ДИО ШЕСТИ РИП, страна 24.) које се сагласно члану 53. РИП-а пружају на

комерцијалној основи и предмет су Анекса Уговора између ВН Телесом и Оператора, док је у члану 56. утврђено да је цијена терминације међународних позива у мреже ВН Телесом и оператора у БиХ предмет комерцијалног договора. Према томе, основне интерконекцијске услуге ВН Телесом у РИП-у су регулисане од стране РАК-а, дакле и цијена услуга, што ВН Телесом и остали оператори телекомуникација у БиХ не проблематизирају.

- Да ВН Телесом као сваки привредни субјект штити своје интересе, али у складу са позитивним прописима. ВН Телесом је на бази извршених анализа сачинио понуду за терминацију међународног саобраћаја у мреже ВН Телесом за први квартал 2018. године, по цијени терминације међународног саобраћаја у фиксну мрежу ВН Телесом од (..) ** КМ/мин, а терминације у мобилну мрежу ВН Телесом по цијени од (..) ** КМ/мин. Наведене цијене су конкурентне на тржишту и ниже су од цијена које имају међународни интерконекцијски партнери.
- Да члан 5. додатка важећег Уговора о интерконекцији на фиксну мрежу ВН Телесом за услуге међународног саобраћаја број: 01-2.5-1410/17 од 05.10.2017. године утврђује период уговарања услуга терминације међународног саобраћаја у мреже ВН Телесом. Наведени додатак Уговора је био закључен на период од 01.10.2017. до 31.12.2017. године. У складу са чланом 6. додатка Уговора ВН Телесом је 15.12.2017. године понудио оператору Akt.online наставак сарадње и у првом кварталу 2018. године. Истеком додатка Уговора број: 01-2.5-1410/17, односно неприхватањем нове понуде ВН Телесом за терминацију међународног саобраћаја, ВН Телесом је извршио деактивацију услуге и на тај начин заштитио своје пословне интересе.
- Да услуга терминације међународног саобраћаја није регулисана услуга, што је јасно наведено и у допису РАК-а број: 02-29-3308-3/17 од 16.01.2018. године, четврти пасус.
- Да пословна политика ВН Телесом није намјерно наношење штете својим пословним партнерима, нити је то случај у конкретном, али, као и сваки привредни субјект штити своје интересе и дјелује у складу са тржишним условима. ВН Телесом је имао потписане додатке уговора о интерконекцији са шест алтернативних оператора у БиХ за услуге терминације међународног саобраћаја. Са три оператора (ТЗ/Теледигитал, Аир Абa и ЕВРопронет) ВН Телесом је имао проблеме са наплатом услуга. Дуговања према ВН Телесому су била константна и у случају оператора ТЗ/Теледигитал и Аир Абa, ВН Телесом је своја потраживања наплатио активацијом инструмената осигурања плаћања. Трећи алтернативни оператор (ЕВРопронет) и данас има дуговања према ВН Телесому још од мјесеца октобра 2017. године и висина дуговања је на граници његовог инструмента осигурања плаћања. Оператер Аир Абa је генерално прекинуо своје пословање 13.10.2017. године, дакле не само послове терминације међународног саобраћаја. Оператер ТЗ/Теледигитал је више пута мијењао свој пословни модел и власнике, те ВН Телесом ни у ком случају не сматра да је одговоран за евентуално негативно пословање овог оператора.
- Да су трошкови најма интерконекцијских водова усклађени са цијенама утврђеним у РИП-у, и према члну 3. додатка уговора о интерконекцији за терминацију међународног саобраћаја, оператору се одобрава попуст од (..) **% на цијену најма интерконекцијског вода. У складу са чланом 7. дио трећи РИП-а стране могу договорити умањење максималног износа или потпуно укидање инструмената осигурања плаћања. Цијенећи

коректну сарадњу са оператором Akt.online, ВН Telecom је извршио умањење инструмената осигурања плаћања на износ од висине једног мјесечног рачуна.

- Да у ери масовне употребе ОТТ апликација, количине терминираних међународних саобраћаја у мреже ВН Telecomа су мање за (..) **% у односу на 2009. годину. У периоду јануар 2014. године - децембар 2017. године количине су мање за (..) **% у фиксној мрежи и (..) **% у мобилној мрежи. Ове услуге одразиле су се и на приход од услуге терминације међународног саобраћаја и то кроз пад прихода од (..) **%. И поред свега наведеног ВН Telecom сматра да у тренутној тржишној ситуацији оператер Akt.online има услове за позитивно пословање.
- Да је алтернативни оператер Логософт прихватио нову понуду ВН Telecomа, што довољно говори о томе да је процијенио да може направити позитиван финансијски резултат уговарањем услуге терминације међународног саобраћаја у мреже ВН Telecomа. Наравно, ВН Telecom редовно прати трендове, а у случају промјена на тржишту терминације међународног саобраћаја у позитивном смјеру, несумњиво би се анализирао могућност нове, повољније понуде свим алтернативним операторима у БиХ.
- Да су у следећој табели дати услови под којима је радио Akt.online у периоду од 2014. године до данас, из којих је видљиво да у дужим временским интервалима ВН Telecom није на овог оператора преносио ни пад саобраћаја ни пад добити, што је могла бити очекивана одлука ВН Telecomа:

Табела 2.

Период	Оператор	Количина саобраћаја фиксна мрежа (минута мјесечно)	Цијена за фиксну мрежу (ЕВР/мин)	Количина саобраћаја мобилна мрежа (минута мјесечно)	Цијена за мобилну мрежу (ЕВР/мин)	БХТ цијена на међународном тржишту фиксна (ЕВР/мин)	БХТ цијена на међународном тржишту мобилна (ЕВР/мин)
1.1.2014-1.12.2014	Актон	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **
1.1.2015-30.04.2015	Актон	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **
1.5.2015-30.06.2015	Актон	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **
1.7.2015-30.09.2015	Актон	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **
1.10.2015-31.12.2015	Актон	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **
1.4.2016-15.4.2016 15.4.2016-30.06.2015	Актон	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **
1.7.2016-30.9.2016	Актон	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **
1.10.2016-31.12.2016	Актон	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **
1.1.2017-31.3.2017	Актон	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **
1.4.2017-30.6.2017	Актон	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **
1.7.2017-30.9.2017	Актон	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **
1.10.2017-31.12.2017	Актон	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **
1.1.2018-31.3.2018	Актон	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **

		Количина саобраћаја фикс. за уговорени период (мин)	Цијена за фиксну мрежу (ЕВР/мин)	Количина саобраћаја моб. за уговорени период (мин)	Цијена за мобилну мрежу (ЕВР/мин)		
3.2.2016-31.3.2016	Актон	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **	(..) **

Извор: Подаци ВН Telecomа

- Да поред изложеног, ВН Telecom наглашава да у овом периоду, поред Akt.online као алтернативног оператора који у мрежу ВН Telecoma само терминира међународни саобраћај – дакле није по дефиницији оператор фиксних јавних услуга, него *wholesaler*, а на међународном нивоу, на ВН Telecom је директно интерконековано и инострани оператор Актон из Словеније, који је 100% власник Akt.online с којим и ма своју једину интерконекацију. То значи да се словеначки *wholesaler* Актон на свјетском тржишту појављује са тзв. *blended price*, што га доводи у повољнији положај у односу на друге међународне операторе.
- Да је такођер потребно нагласити да је Логософт који је у истој ситуацији као и Akt.online, јер му је власник М:тел из Бања Луке, прихватио потпуно исте услове понуде коју је добио и Akt.online и врло успјешно попунио своје капацитете међународним саобраћајем.
- Да је РАК већ у три наврата комуницирао са ВН Telecomом у вези истог предмета, те је свим операторима који се баве терминацијом међународног саобраћаја (и доминантним и алтернативним) доставио упитник, ради cjеловитог увида у функционисање услуга које се односе на међународни саобраћај. Дакле РАК је покренуо поступак у циљу утврђивања правила дјеловања за операторе који имплементирају услуге транзита и терминације међународног саобраћаја, ради осигурања предвидљивости понашања оператора и постизања стабилности њиховог рада.
- Да садржај Захтјева јасно указује како је одговарајући адресант заправо Регулаторна агенција за комуникације БиХ, а која је већ узела учешћа у рјешавању настале ситуације, због чега овај поступак сматрамо прЕВРАњеним, односно у складу са начелом економичности, неоправданим док се не окончају тренутни преговори између ВН Telecoma и алтернативних оператора међу којима је и Akt.online. У вези са понудом ВН Telecoma према Akt.online за први квартал 2018. године подсећамо да Регулаторна агенција за комуникације у акту број: 02-29-558-1/18 од 20.2.2018. године (у прилогу) истиче како је потребно да сви оператори пропорционално снесу терет пада количина међународног саобраћаја, што управо доказује тврдње ВН Telecoma да је достављена понуда правична и комерцијално прихватљива. Пропорционалност сносене терета на коју указује РАК видљива је и из акта ВН Telecoma према Конкуреницијском савјету број: 03.1.3-1.1-6545/18-3 од 23.01.2018. године (страница 3) - која доказује пад прихода ВН Telecomу по основу долазног међународног саобраћаја. Поменути пад прихода је пропорционалан, па чак и на штету ВН Telecoma повољнији по алтернативне операторе од омјера у којем је дошло до пада прихода ВН Telecoma, што је јасно узму ли се у обзир до сада важећи услови између Akt.online и ВН Telecom.
- Подносилац Захтјева не доказује есенцијалне елементе који су нужни како би се утврдила злоупотреба доминантног положаја од стране ВН Telecom, и то:
 - Подносилац Захтјева у Захтјеву не опредјељује релевантно тржиште производа. Akt.online у Захтјеву наводи како ВН Telecom ужива „100% монопол“ на тржишту терминирања позива у властиту мрежу код свог крајњег корисника. Прије свега истичемо како је потребно разликовати релевантно тржиште терминације позива у фиксне и мобилне мреже од тржишта транзитирања међународних позива које представља само сегмент горе наведеног тржишта, а на што је изричито указала и Регулаторна агенција за комуникације у акту број: 02-29-558-1/18 од 20.2.2018.

године. Дакле, јасно је како се предметни Захтјев односи на сегмент транзитирања међународног саобраћаја за који није проведена анализа тржишта, па је из тог разлога још важније да Подносилац Захтјева представи аргументацију о тржишном учешћу ВН Telecoma и одреди релевантно тржиште производа.

- У вези са облицима наводне злоупотребе доминантног положаја од стране ВН Telecoma, Подносилац Захтјева не износи аргументацију којом доказује на који начин се понашање ВН Telecoma може сматрати „директним или индиректним наметањем нелојалних куповних и продајних цијена или других трговинских услова" (члан 10. став 2. тачка а), и то нарочито имамо ли у виду већ представљене чињенице од стране ВН Telecoma изнесене у допису према Конкурвенцијском вијећу број: 03.1.3-1.1-6545/18-3 од 23.01.2018. године. Наиме, у предметном акту ВН Telecom истиче како је други алтернативни оператор - Логософт прихватио потпуно исте услове понуде који су достављени и Акт-онлине, што директно упућује на непостојање предаторских или прекомјерно високих цијена.
- Када је ријеч о наводној злоупотреби из члана 10. став 2. тачка б) (ограничавање производње, тржишта или техничког развоја на штету потрошача) истичемо како облик злоупотребе који Подносилац Захтјева истиче као одбијање пословања (рефусал то деал) према пракси Европске комисије и Суда ЕУ прописује одређене услове који се морају испунити како би се одређено понашање доминантног привредног субјекта имало сматрати одбијањем пословања. Акт.онлине у Захтјеву није доказао испуњење таквих претпоставки, односно:
 - *непостојање објективно оправданог разлога за одбијање,*
 - *уклањање сваког тржишног натјечања на повезаном тржишту односно барем знатно смањење тржишног натјечања.*

Прије свега ВН Telecom истиче како се овакво понашање не може сматрати одбијањем пословања и то из разлога што је пружање услуга међународног саобраћаја засновано на чистим комерцијалним интересима, а нарочито јер је ВН Telecom свим алтернативним операторима понудио наставак уговорне сарадње и у 2018. години. Дакле, наставак сарадње је понуђен свим алтернативним операторима, а како је већ истакнуто, неки су наставак сарадње по једнаким и транспарентним условима и прихватили.

- Посљедњи правни основ повреде Акт.онлине проналази у одредби члана 10. став. 2. тачка д) (закључивање споразума којиима се условљава да друга страна прихвати додатне обавезе које по својој природи или према трговинском обичају немају везе с предметом таквог споразума). Нејасно је коју околност Акт.онлине сматра *додатном обавезом која по својој природи или према трговинском обичају нема везе с предметом споразума*, када се понуда за први квартал 2018. године базира на количинама саобраћаја и пратећим цијенама а што представља апсолутно неопходне и очекиване елементе споразума којим се регулира пружање услуга међународног саобраћаја. ВН Telecom у понуди према свим операторима, па тако и Акт.онлине не прописује било какве додатне обавезе поред наведених обавеза, односно обавеза које су и до сада представљале дио уговорне сарадње.
- У пасусу II Захтјева Акт.онлине образлаже регулаторну мјеру РАК-а на тржишту терминације позива на фиксној локацији - велепродајни ниво на начин да се наведеним

подстиче развој конкуренције на тржишту БиХ, са чиме се у потпуности слажемо, али уз напомену да се конкуренција на тржишту у БиХ остварује преко регулисања цијене националних позива између корисника оператора у БиХ. Наведена констатација је у потпуности у складу са дефиницијом интерконекије (Правило о интерконекији 51/2010): „Интерконекија" значи физичко и логичко повезивање телекомуникацијских мрежа кориштено од стране једног или различитих оператора, с циљем омогућавања корисницима из једног оператора да комуницирају с корисницима из истог или другог оператора, или приступа услугама које пружа други оператор. Услуге могу пружати умијешане стране или друге стране које имају приступ мрежи. “ При томе желимо напоменути и упознати Конкуренијски савјет да Подносилац Захтјева нема нити једног властитог корисника фиксне телефоније (наводе могуће провјерити у важећим актима РАК-а „Анализа тржишта завршавања (терминације) позива у индивидуалне јавне телефонске мреже на фиксној локацији – veleпродајни ниво- Сарајево, 31.01.2014. године "<https://rak.ba/bos/index.php?uid=1369662926>), што јасно указује да наведени привредни субјект није испунио обавезе које му проистичу из члана 5. „Правила 68/2013 о обављању дјелатности даваоца фиксних јавних телефонских услуга“. Наиме своје пословање базира искључиво на пружању комерцијалних услуга интерконекије у које спада и транзит међународних позива према крајњим корисницима фиксне и мобилне мреже ВН Telecoma. Пружањем наведених услуга Подносилац Захтјева не утиче на подизање конкуренције на тржишту у БиХ, обзиром да су позиваоци крајњи корисници других међународних оператора. Сходно напријед наведеном сматрамо да ВН Telecom има законску основу и легитимитет за дефинисање властитог пословног интереса на који начин и преко којих оператора жели да прима међународни саобраћај према властитим корисницима, при томе омогућавајући и другим интерконекиованим операторима да партиципирају у укупном долазном међународном саобраћају, пружајући им комерцијалне услуге терминарања међународних позива на фиксне и мобилне кориснике ВН Telecoma. Наведено пословање усклађено је са важећим правилима и одредбама РАК-а, а у наставку наводимо пар закључака Агенције из важеће „Анализа тржишта завршавања (терминације) позива у индивидуалне јавне телефонске мреже на фиксној локацији - veleпродајни ниво - Сарајево, од 31.01.2014. године “:

„Трошкова регулација међународног саобраћаја у овој фази не би била одговарајућа и пропорционална обавеза, јер не би помогла постизању ефикасне конкуренције на овом тржишту.“

„Осим тога, важно је додати да БиХ још увијек није дио ЕУ заједничког тржишта и због тога није обавезна третираати међународне операторе једнако као домаће.“

- У пасусу IV Захтјева Akt.online наводи да ВН Telecom нуди односно уговара ниже цијене за терминацију позива у властите мреже са иностраним операторима у односу на цијене које су понуђене према Akt.online, при томе не прилаже било какве доказе. ВН Telecom наведене наводе сматра неутемељеним и изнесеним с циљем довођења у заблуду Конкуренијског савјета у сврху испуњења властитих пословних интереса. С тим у вези истичемо да су цијене за међународне операторе изнад понуђених комерцијалних цијена Подносиоцу Захтјева, те у сваком моменту уколико се укаже потреба, на захтјев Конкуренијског савјета, можемо доставити доказ наведеној тврдњи. У истом пасусу Подносилац Захтјева износи нетачне наводе да и у случају када нема уговорену услугу терминације међународног саобраћаја има све трошкове које наводи за обављање

дјелатности из разлога што у мјесецу јануару и фебруару 2018. године наведеном оператору ВН Telecom није фактурисао мјесечну накнаду за интерконекијске линкове за међународни саобраћај, обзиром да оператор није испоручио међународни саобраћај. Наведена ситуација подразумијева ниже мјесечне приходе Оператора које су основ за плаћање накнаде према РАК-у за важећу дозволу за обављање дјелатности, итд.

- У пасусу III Подносилац Захтјева констатује да је за ВН Telecom ирелевантно да ли је међународни позив добио преко иностраног или националног оператора, а што представља још једну погрешну констатацију, обзиром да међународни оператори ВН Telecomи за терминацију позива плаћају (..) **ЕВР/мин односно (..) **КМ/мин за фиксну мрежу, односно (..) **ЕВР/мин односно (..) **КМ/мин за мобилну мрежу, што је у односу на цијене (..) **КМ/мин за фиксну, односно (..) **КМ/мин за мобилну знатно више, што итекако утиче на укупан приход који ВН Telecom остварује од наведених услуга. Тврдња да ВН Telecom алтернативним операторима препушта (..) **% маргине није тачна јер је у 4Q 2017 маргина за Akt.online износила (..) **% за позиве у фиксну мрежу и (..) **% за позиве у мобилну мрежу. Напомињемо да је посљедња корекција понуде од стране ВН Telecomа за период од 01.01.2018.- 30.06.2018. године управо подразумијевала уговарање наведених цијена и иста није прихваћена од стране Akt.online.
- У табели Подносиоца Захтјева за Модел 4Q за мјесец децембар 2017. године приказано је умањење мјесечног прихода иако на тржишту није било било какве корекције важећих цијена од стране ВН Telecomа, те исто представља свјесно умањење прихода од стране Подносиоца Захтјева, с циљем умањења укупне добити за 4Q. Даље у табели за 4Q приходи Akt.online су прорачунати на основу цијена према матичној компанији Актон Словенија (Актон Словенија је 100% власник Akt.online д.о.о. Сарајево), и исти не одражавају стварне приходе наведених компанија. Наиме, у циљу додатног појашњења желимо скренути пажњу да на иностраном тржишту терминације међународних позива понуду за терминацију позива у мреже ВН Telecomа нуди повезано привредно друштво Актон Словенија по цијенама које су благо ниже од цијена терминације ВН Telecomа према иностраним партнерима ((..) ** ЕВР/мин за фиксну мрежу; (..) **ЕВР/мин за мобилну мрежу), док Akt.online саобраћај фактурише према компанији Актон уз минималну маржу и тиме свјесно снижава властите приходе у корист повезаног привредног друштва Актон Словенија. Сходно наведеној тврдњи ВН Telecom је става да наведени прорачун прихода Подносиоца Захтјева није релевантан за предметни поступак. У случају провјере наведеног става предлажемо да Конкуренијски савјет затражи фактуре за 10., 11., и 12. мјесец 2017. године између Akt.online д.о.о. Сарајево и Актон Словенија, као и фактуре Актон Словеније према иностраним операторима за исти период, а из којих Конкуренијски савјет може утврдити стварне приходе групације Актон. Наиме, наведени поступак је потребно провести уколико Конкуренијски савјет сматра потребним утврђивање свих околности односно чињеницу да у препродаји међународног саобраћаја према мрежама ВН Telecomа наведена групација двоструко обрачунава маржу на наведену услугу. Напомињемо да Akt.online има само једну интерконекијску везу према повезаном привредном друштву Актон Словенија, док Актон Словенија има реализовану интерконекијску са 150 међународних оператора и да мјесечно транзитира 650.000.000 минута (службени навод са www.актон.нет). Поређења ради ВН Telecom има

сса. (..)** директних интерконекција са иностраним партнерима и при томе успијева продати међународну терминацију позива у властиту мрежу по цијенама (..)** ЕВР/мин за позиве у фиксну односно (..)** ЕВР/мин у мобилну мрежу.

- На основу свега наведеног ВН Telecom сматра како је поднесени Захтјев неутемељен, те да Подносилац Захтјева није доказао како је наводном злоупотребом доминантног положаја претрпио било какве негативне посљедице на тржишту. С тим у вези предлагемо КонкурENCIЈском савјету да у складу с чланом 25. став 1. тачка е) Закона донесе рјешење којим ће одбити Захтјев Akt.online, односно утврди непостојање злоупотребе доминантног положаја на страни ВН Telecoma.

У свом одговору на Закључак о измјени Закључка о покретању поступка за примљеном дана 17.08.2018. године под бројем: УП-04-26-2-040-41/17 привредни субјект ВН Telecom између осталог истиче сљедеће:

- ВН Telecom упознаје КонкурENCIЈски савјет да је РАК усвојила финални документ „Анализа тржишта завршавања (терминације) позива у индивидуалне јавне телефонске мреже на фиксној локацији - veleпродајни ниво- „ из јула 2018. године, из којег је видљиво да је Подносилац захтјева у више наврата покушао искористити процедуру јавне расправе о нацрту предметне Анализе како би исходао да пад својих прихода пребаци на терет ВН Telecoma, предлагајући одређене обавезе за ВН Telecom у вези услуге терминације међународног саобраћаја;
- Да по природи ствари, гледајући са аспекта алтернативних оператора, укључујући Подносиоца Захтјева, услуга терминације међународних позива у мреже у Босни и Херцеговини, реализује се на тај начин да се та услуга купује од доминантних оператора у Босни и Херцеговини по одређеној цијени, те даље препродаје иностраним операторима, а на разлици у цијени остварује зарада. Додатно, оваква врста дјелатности потенцијално је доприносила највећој заради уз минимална улагања, јер није захтијевала планирање, изградњу или најам телекомуникацијских приступних мрежа до властитих крајњих корисника;
- Да је општепозната чињеница да је Подносилац захтјева своју дјелатност базирао само на овој услузи, без намјере развијања властите мреже и базе корисника ради унапређења здраве конкуренције на малопродајном тржишту у Босни и Херцеговини, а што је препознала и РАК те у својој Анализи тржишта завршавања (терминације) позива у индивидуалне јавне телефонске мреже на фиксној локацији - veleпродајни ниво- истакла сљедеће: „ У разматрања о тржишним удјелима по појединим параметрима Агенција је укључила оператере Akt.online и ТЗ иако они немају, према подацима Агенције, тржишне удјеле. Наиме ни Akt.online, ни ТЗ немају властитих корисника, изузев оних који користе ЦС услугу, док према подацима које достављају Агенцији, ниједан од ова два оператора немају терминацију промета у властиту мрежу“.
- Да, из разлога што ова врста дјелатности (терминација међународних позива у мреже домаћих оператора) ни на који начин не доприноси бољој позицији крајњих корисника, којима је свеједно, тј. нису ни свјесни којим путем примају инострани позив, ово је једини сет услуга из Референте интерконекцијске понуде који је Агенција оставила у режиму комерцијалног договорања. И ово је препознато у поменутој Анализи, у којој се каже: „Зато Агенција сматра да регулацију цијене терминације међународног саобраћаја у индивидуалне фиксне мреже у Босни и Херцеговини не треба уводити у овој фази, док

ће Агенција пратити развој тржишта и реагирати у складу са законским овластима, ако се у међувремену појави потреба за регулисањем и ове врсте позива“;

- Да нико није могао предвидјети да ће употреба апликација за бесплатну комуникацију путем Интернета (Вибер, ВатсУп и сличне) напредовати толиком брзином, што ће увелико угрозити приходе од међународног саобраћаја. Будући да се приход Подносиатељ захтјева базирао на услузи терминације међународног саобраћаја, логично је да је пад прихода од ове услуге на свјетском нивоу, допринео до тога да му буде угрожен обим пословања какав је остваривао раније. Зато чуди чињеница да је у току јавних консултација на нацрт *Анализе* која је трајала од 25.04. до 25.05.2018. године Akt.online упутио Агенцији примједбу у којој је између осталог тражио изједначавање цијена терминације међународних позива са цијенама терминације националних позива. Став Агенције на ову примједбу сматрамо врло битним за утврђивање релевантних чињеница у овом поступку, па га с тога у цјелости цитирамо у наставку:

„ Агенција не прихвата приједлог Akt.online за изједначавањем цијена терминације међународних позива са цијеном терминације националних позива. Примјена оваквог рјешења би нанијела значајне губитке свим домаћим оператерима који имају властите мреже са својим крајњим корисницима, који би под таквим условима услугу терминације пружали по знатно нижим цијенама него што је сада наплаћују. Потребно је напоменути да Akt.online нема властите кориснике те да га примјена ове мјере не би погодила с овога стајалишта. Међутим, изједначавање би донијело проблеме и Akt.onlineu, који послује користећи разлику између цијена терминације међународног саобраћаја за домаће и стране оператере.“

- Да је ВН Telecom код креирања комерцијалних понуда за алтернативне оператере увијек водио рачуна да она буде повољнија него за међународне оператере, како би алтернативни оператери имали простора за зараду. Дакле, по природи ствари, да би Подносилац захтјева могао остварити одређену маржу, цијене према њему нису никако смјеле бити једнаке са цијенама међународних оператора, већ повољније, па се губи смисао навода Подносиоца захтјева како је стављен у неравноправан положај у односу на међународне оператере. У стварности је било обрнуто, тј. међународни оператори су условно речено третирани неповољно, на начин да је алтернативним била понуђена повољнија цијена. Међутим, на међународном тржишту то тако одувјек функционира и иностраним операторима је у сваком тренутку остављена слобода да проналазе за себе најповољније руте на тржишту;
- Да ВН Telecom сматра да је понудио обиман доказни материјал којим је доказао чињеницу како је у сваком тренутку водио рачуна о томе да алтернативни оператери имају повољније цијене саобраћаја од иностраних, те у односу на нови правни основ који је уведен измјеном Закључка о покретању поступка, у цјелости остаје код до сада изнесених навода, чињеница и доказних приједлога;

Подносилац захтјева је у допуни Захтјева достављеној на тражење КонкурENCIЈског савјета дана 03.04 2018. године, број: УП-04-26-2-040-28/17, доставио слиједеће информације, у битном:

- Да Подносилац захтјева у вези са уговорима и фактурама за терминацију међународног саобраћаја у мреже ВН Telecom-а Конкуренцијском савјету доставља тражене уговоре, анексе и адекватне фактуре, у вези са којима додатно објашњава да има уговор за терминацију међународног саобраћаја у мреже БиХ оператора склопљен са компанијом Актон д.о.о. Љубљана. Цијене се преговарају на мјесечном нивоу. За 2018. годину за мрежу ВН Telecom због противзаконите блокаде интерконекцијских линкова и немогућности пружања услуге више није било договореног анекса о цијени а слиједом тога није било ни фактура.
- Да Подносилац захтјева истиче да се у овом предмету као релевантно тржиште сматра тржиште производа и/или услуге интерконекције на фиксну мрежу ВН Telecoma и релевантно тржиште производа и/или услуге завршавања (терминације) међународних позива у фиксну мрежу ВН Telecom и транзит међународних позива преко фиксне мреже ВН Telecoma у мобилну мрежу ВН Telecoma, на којем оператор ВН Telecom има 100% монополни положај и на основу којег је од стране надлежног државног органа, Регулаторне агенције за комуникације БиХ, проглашен за оператора са значајном тржишном снагом на тржишту фиксне и мобилне телефоније, дакле то значи, да има доминантан положај. Тиме је испуњен законски праг за доминантни положај из става (2), члан 9. Закона о конкуренцији фнаимање (..) * * % (тржишни удио на релевантном тржишту). Уколико би Конкуренцијски савјет тијеком поступка евентуално утврдило да се у овом предмету као релевантно тржиште сматра тржиште транзитирања међународних позива у фиксну и мобилну мрежу ВН Telecoma, и у том примјеру би био испуњен законски праг од најмање (..) * * % тржишног удјела на релевантном тржишту. Наиме, Подносилац захтјева је у свом поднеску претпоставио, да ВН Telecom на тржишту транзитирања међународних позива у фиксну и мобилну мрежу ВН Telecom има најмање (..) * * % тржишнудио. Да наводи Подносиоца захтјева нису погрешни потврдило се на посљедњем састанку код Регулаторне агенције дана 15.3.2018. године, на којем су поред представника РАК-а били присутни представници монополног оператора ВН Telecom као и представници оператора Блицнет, ЕВРопронет и Akt.online у односу на које је монополни оператор ВН Telecom злоупотребио свој монополни положај. На састанку је сам монополни оператор ВН Telecom потврдио, да је на почетку формирања модела за локалне операторе одредио (..) * * % међународног саобраћаја те тај проценат адекватно аплицирао код сваког смањења обима саобраћаја којег је одредио локалним операторима. Код тога највјероватније није узета у обзир актуална чињеница, да су у међувремену оператори АирАба и ТЗ престали са нуђењем својих услуга на том тржишту, па је онда стварни удио локалних оператора у пракси још адекватно мањи. Према томе тржишни удио ВН Telecoma на тржишту транзитирања међународног саобраћаја у фиксну и мобилну мрежу ВН Telecom износи најмање (..) * * % (односно чак и више ако се узме у обзир, да су оператор АирАба и ТЗ нестали са овог тржишта), што значи да је тиме испуњен законски праг за доминантни положај из става (2), члан 9. Закона о конкуренцији (најмање (..) * * % тржишни удио на релевантном тржишту). Наводе са састанка могу потврдити представници оператора Блицнет (госп. (..) * *), ЕВРопронет (госп. (..) * *) и Akt.online (г. (..) * *) као и представници РАК-а, г. (..) * * , који су од стране РАК-а били присутни на састанку. Да је релевантно географско тржиште Федерација Босне и Херцеговине, на којој се налазе све интерконекцијске тачке привредног субјекта ВН Telecom са локалним операторима.
- У вези са злоупотребом доминантног положаја по члану 10. став (2) тачка а) Закона о конкуренцији *(.. директно или индиректно наметање нелојалних куповних и продајних цијена или других трговинских услова)* између Подносиоца захтјева и монополног оператора ВН Telecom није спорно, да је монополни оператор ВН Telecom крајем 2017. године Подносиоцу захтјева (па и другим локалним операторима) понудио нове комерцијалне услове. Након пријема понуде за први квартал 2018. године Подносилац

захтјева направио је детаљну анализу на основу које је утврдио да је већ модел из четвртог квартала 2017. године (којим је монополни оператер ВН Telecom већ смањио обим саобраћаја у односу на трећи квартал 2017. године) био на граници исплативости. Понуђеним моделом за први квартал 2018. године монополни оператер ВН Telecom је још додатно (за око $(..)^{*}\%$) смањио обим дозвољеног међународног саобраћаја којег би Подносилац захтјева могао слати монополном операотру ВН Telecom, а на другој страни, дигао је и цијене за терминирање позива у његову мобилну и фиксну мрежу. Обзиром да ВН Telecom није истовремено подигао цијене на међународном тржишту према својим међународним партнерима, дошло је до јасног примјера цјеновних маказа (тзв. „margin squeeze“) односно наметања нелојалних продајних цијена, што је јасан примјер злоупотребе доминантног положаја. На основу детаљне анализе цијена на међународном тржишту Подносилац захтјева утврдио је, да са понуђеним моделом за први квартал 2018. године није у стању обављати услуге са позитивним билансом. Понуђени модел не би омогућио покривање директних трошкова и остваривање реалне добити, него би резултат обављања услуге по понуђеним условима произвело губитак преко 20.000 КМ на кварталном нивоу. А уколико би Подносилац захтјева међународним операторима понудио цијену са којом би успио направити позитивни биланс, та би цијена била знатно виша и неконкурентна, па не би био у могућности прикупити ништа међународног саобраћаја, јер би међународни оператори сав саобраћај слали директно монополном оператору ВН Telecom. Прихватање таквих услова монополни оператер ВН Telecom уцјењивао је са искључењем интерконекцијских водова, сиједом којег би локалним операторима било технички онемогућено слање саобраћаја према мрежама ВН Telecoma. Обзиром да Подносилац захтјева постављене услове није био у стању прихватити, а ВН Telecom се оглушио на његове контра приједлоге који би по мишљењу Подносиоца захтјева требали бити обострано прихватљиви, монополни оператер ВН Telecom, упркос вишекратним усменим и писменим молбама Подносиоца захтјева да то не уради, дана 1.1.2018. године реализовао своју пријетњу те Подносиоцу захтјева блокирао интерконекцијске водове. Исто је урадио и локалним операторима Блицнет и ЕВРопронет за које су понуђени услови за први квартал 2018. године због негативног биланса такођер били неприхватљиви. Тиме је у ствари дошло до ситуације, да се је тржиште за ВН Telecomове конкуренте затворило и поништило су се ефекти либерализације тог тржишта. Из разлога што је монополни оператер ВН Telecom на релевантном тржишту проглашен за оператора са значајном тржишном снагом, РАК је одредио, да мора код пружања услуге терминације позива у своје мреже поштовати одређене регулаторне обавезе (то су обавеза пружања приступа мрежи, обавеза осигурања једнаког третмана - недискриминације, обавеза транспарентности и обавеза трошковно ориентираних цијена). Како произлази из анализа тржишта које је направио РАК (анализе су јавно објављене и доступне на РАК-овој страници <https://www.pak.ba/boc/index.php?uid=13696629261> регулаторне обавезе се односе на терминацију позива као такву, независно да ли се ради о терминацији националног или међународног позива. Једино се регулаторна обавеза трошковно ориентираних цијена (за сада) односи само на националне позиве. На основу регулаторне обавезе пружања приступа мрежи монополни оператер ВН Telecom дужан је омогућити приступ својој мрежи, што укључује и обавезу, да не смије једнострано укинути већ договорену интерконекцију. Својим једностраним потезом ВН Telecom јасно је кршио своје регулаторне обавезе. А истовремено кршио је и Закон о комуникацијама (став (2), члана 15.) као и одредбе од стране РАК-а одобрене Референтне интерконекцијске понуде (члан 20.) које одређују изузетне примјере допуштеног обустаљвања пружања услуге, а које, јасно, у овом примјеру уопште нису адекватне. Значи монополни оператер ВН Telecom је у потпуности игнорирао све релевантне прописе те се самоиницијативно поставио чак изнад државних закона.

- Тиме су се поништили ефекти либерализације тржишта и реализирале су се злоупотребе у циљу онемогућавања конкуренције на тржишту, које је РАК предвидио у својим анализама те их наметањем регулаторних обавеза намјеравао спријечити, РАК се укључио у процес рјешавања настале ситуације. РАК је након испитивања свих учесника издао акт број 02-29-558-1/18 од дана 20.02.2018. године у којем је поновио свој став, да се у примјеру наведене услуге ради о услузи, коју је монополни оператор ВН Telecom дужан да пружи, значи да постоји обавеза њиховог пружања. У истом документу РАК је прописао и јасне смјернице према којима монополни оператор треба да направи модел за први квартал 2018. године, а које између осталог прописују, да монополни оператор ВН Telecom код припреме модела треба узети у обзир трошкове које имају домаћи оператори да би пружали ову услугу. Али се монополни оператор ВН Telecom оглушио на прописане смјернице у акту РАК-а (од 5 смјерница испунио само једну која му је одговарала), те се, као већ у више наврата, поново поставио изнад акта РАК-а и ставу своје Управе дао предност пред јасним ставом надлежног државног регулаторног органа, а тиме јасно показао своје непоштовање ауторитета надлежног државног органа.
- Монополни оператор ВН Telecom је у своју одбрану на усменој расправи 07.03.2018. године наводио, да је Подносиоцу захтјева блокирао интерконекијске линкове из разлога што наводно без потписаног анекса за први квартал 2018. годину не би имао документ којим би могао на основу банкарске гаранције тражити плаћање потраживања од банке, ако Подносилац захтјева не би подмирио своје обавезе према БХ Телекому. Овај аргумент је оборив из два врло очита разлога. Наиме, као прво, банкарска гаранција је безусловна са клаузулом „на први позив“, и „без приговора“ (како јасно произлази из копије важећег документа банкарске гаранције, где обавеза достављања било каквог анекса није ни споменута), те банка треба да исплати износ из банкарске гаранције на основу самог захтјева ВН Telecoma. Да ли ВН Telecom има потписани анекс са Подносиоцем захтјева или не, за исплату на основу банкарске гаранције уопће није релевантно. А као друго, Подносилац захтјева је ВН Telecomu више пута, како усмено тако и писмено, јасно потврдио, да до постизања обострано прихватљивих услова за први квартал 2018. године прихвата задње важеће услове, из четвртог квартала 2017. године, па је тиме ВН Telecom имао тачну цијену на основу које би могао наплаћивати услугу као и евентуално тражити плаћање од банке на основу банкарске гаранције, из горе наведеног јасно је, да је блокирање интерконекијских линкова био сасвим непотребан корак и служио је искључиво за уцјењивање Подносиоца захтјева да прихвати једнострано постављене неприхватљиве услове. У ситуацији да интерконекијски линкови нису блокирани и Подносилац захтјева може нормално слати саобраћај у мрежу ВН Telecoma, Подносиоцу захтјева се не наноси никаква штета, а служи и као додатна мотивација за монополног оператора ВН Telecom да са Подносиоцем захтјева што прије постиже обострано прихватљив договор.
- Монополни оператор ВН Telecom на усменој расправи дана 07.03.2018 тврдио је да својим међународним партнерима услугу наплаћује по цијени (..)*ЕВР по минути за фиксну мрежу и (..)*ЕВР по минути за мобилну мрежу. У том примјеру сви његови међународни партнери на међународном тржишту, а да не би производили губитак, требали би услугу препродавати даљим клијентима по цијенама које су изнад тих цијена. Нажалост реалност је другачија, и цијене на међународном тржишту су битно ниже, у што се могло увјерити и Конкуренијски савјет на основу актуелних цјеновника 20 реномираних међународних оператора, које је Подносилац захтјева доставио Конкуренијском савјету на усменој расправи. Монополни оператор ВН Telecom је на расправи тврдио да се ради о тзв. сивој (нелегалној) терминацији, па су због тога цијене ниже. Да се не ради о цијенама за сиву терминацију где је квалитета услуге битно слабија, него се ради о нормалној/легалној терминацији највише квалитете, произилази из самих цјеновника на којима су наведени појмови „premium“, „gold“, „premium

hubbing“, „premium voice“, „premium pricelist“ „platinum“ и слично, што јасно значи да се ради о цијенама за услугу највише квалитете. Тиме се враћамо до монополног оператора ВН Telecom и његових договора са његовим међународним партнерима. Иако монополни оператор ВН Telecom наводи, да својим међународним партнерима услугу продаје по (..)* ЕВР/мин за своју фиксну мрежу односно (..)* ЕВР/мин за своју мобилну мрежу, Подносилац захтјева увјерен је, да између монополног оператора ВН Telecom и његових међународних партнера постоје договори, на основу којих међународни оператори добивају повољније цијене. Да такви договори нису ријеткост него више мање стална пракса јасно произлази из навода самог ВН Telecoma које је дао у претходном поступку пред Конкурентијским вијећем, а дио њих се може видјети у рјешењу Конкурентијског савјета број 05-26-3-01-70-11/11 од дана 06.02.2014. године. На страници 13. рјешења су резимирани наводи ВН Telecoma у којима ВН Telecom наводи: „При томе је значајан елемент да са већином релевантних страних оператора ВН Telecom не уговара изкључиво своје цијене терминације, него се ради о реципрочним уговорима којима се уређују и други односи у одлазном и долазном међународном саобраћају, што свакако утиче на цијену терминације.“. „У оваквим релацијама, када свака страна посједује властити полазни међународни саобраћај и настоји га пласирати на ИНО тржиште по што повољнијим цијенама и коначно „Да ВН Telecom има могућност да у комерцијалним аранжманима са својим кључним партнерима понути и добије боље цијене због постојања велике количине ретил минута, а то је уобичајена пракса у овом сегменту пословања.“

- На основу горњих резимираних навода самог монополног оператора ВН Telecom да постоје договори са нижим цијенама те на основу актуелних цјеновника међународних оператора који потврђују такве ниже цијене, постоји основана сумња да монополни оператор ВН Telecom заиста прави цјеновне маказе односно злоупотребљава свој доминантни положај кроз наметање нелојалних продајних цијена. Сам ВН Telecom на усменој расправи признао је, даје између осталих оператора ступио у пословни однос и са компанијом Вибер, која је као понуђиач ОТТ апликација један од главних криваца за наводно смањивање обима међунаодног саобраћаја у мреже ВН Telecom. Да је до пословног договора заиста дошло потврдили су цјеновници компаније Вибер за раздобје од другог квартала 2016. до укључиво првог квартала 2017. године, у којима су цијене за мреже ВН Telecoma биле чак испод тадашњих цијена локалних оператора. Слиједом тог спорног пословног договора између Вибера и ВН Telecoma ситуација за Подносилаца захтјева битно се погоршала, јер није био више у стању добити ни толико међународног саобраћаја колико му одредио монополни оператор ВН Telecom, а то стање се ни након тога није вратило на претходни ниво.
- При томе Подносилац захтјева жели да Конкурентијски савјет обрати пажњу још на једну могућност. Наиме постоји могућност, да можда у самим уговорима (анексима) и фактурама формално стоји цијена (..)* ЕВР/мин одн. (..)* ЕВР/мин, али је међусобно договорена ефективна цијена нижа. То се може једноставно постићи на начин да међународни партнер и ВН Telecom интерно договоре ефективно ниже цијене за своје мреже (на примјер (..)* ЕВР/мин / (..)* ЕВР/мин) па онда на тако договорене цијене обострано додају додатак (на примјер (..)* ЕВР/мин) да је онда „про форма“ цијена у уговору/фактури (..)* ЕВР/мин односно (..)* ЕВР/мин. Међународни оператор на тај начин у свом цјеновнику може за мрежу ВН Telecom понудити нижу цијену од (..)* ЕВР/мин одн. (..)* ЕВР/мин, јер разлику у цијени добива кроз повратни саобраћај гдје му ВН Telecom плати додатак на ефективно договорену цијену. Значи у уговорима и фактурама показују се једне цијене, а договорене ефективне цијене су ниже. То би било најлогичније објашњење зашто су међународни оператори у стању у својим цјеновницима понудити ниже цијене од оних које наводи монополни оператор ВН Telecom, а које су у више примјера чак испод оних које је монополни оператор ВН Telecom за први квартал 2018. године понудио Подносиоцу захтјева и другим локалним

операторима. Без обзира на горе наведену могућност Подносилац захтјева предлаже Конкурenciјском савјету да направи детаљан увид у уговоре и фактуре ВН Telecoma и његових међународних партнера, односно фактуре издате од стране ВН Telecoma према међународним партнерима као и фактуре издате од стране међународних партнера према ВН Telecomу, и то за 2016., 2017., и 2018. годину, а при томе имајући у виду реалне тржишне цијене из достављених актуелних цијеновника.

- У вези са злоупотребом доминантног положаја по члану 10. став 2) тачка б) Закона о конкуренцији (*„ограничавање производње, тржишта или техничког развоја на штету потрошача“*)-Подносилац захтјева у вези са злоупотребом доминантног положаја ВН Telecoma по тој тачки већ је на самој усменој расправи изнио два аспекта, због којег садашње ограничавање конкурената на тржишту наноси директну штету за потрошаче.

Један је аспект слабије квалитете телефонске услуге за потрошаче јер се позиви умјесто преко директних интерконекцијских линкова преко Подносиоца захтјева сада морају транзитирати преко више додатних транзитних оператора и њихове техничке опреме, па је свака додатна карика у ланцу потенцијал за техничке сметње и тиме слабију квалитету телефонске услуге, све на штету потрошача. Подносилац захтјева као доказ предлаже вјештака за телекомуникацијску струку који ће својим налазом недвојбено потврдити наводе Подносиоца захтјева. Други цијенови аспект је да због блокаде интерконекцијских линкова према локалним операторима и посљедичног непостојања конкурената на тржишту сада монополни оператор доминира читавим тржиштем. У таквој ситуацији ВН Telecom потпуно сам одређује и цијеновне услове према међународним партнерима и тиме може једнострано подигнути цијене. Како монополни оператор ВН Telecom сам каже, ради се о реципрочном односу, а и о реципрчним мјерама. Да то није само теорија, јасно показује слиједећа ситуација. Из разлога високих цијена терминације у мреже оператора из балканског региона ЕУ оператори су одлучили адекватно подићи цијене за позиве који у њихове мреже долазе из тог региона, значи укључујући БиХ. Хрватски оператори су били једни од првих са подизањем цијена, тачније до првог драстичног подизања цијена је дошло у мјесецу мају 2016. године. У мјесецу јулу 2016. године цијене према БиХ су подигли и словенски оператори, а касније је дошло до додатних подизања цијена. Значи до додатног подизања цијена је дошло готово сваки пут када је монополни оператор ВН Telecom своје цијене према међународним операторима подигао на нови ниво. Ако су у тадашњим примјерима конкуренти на тржишту (између њих и Подносилац захтјева) до неке мјере са својим конкурентнијим цијенама смањивали мотивацију ЕУ оператора за додатно дизање цијена, садашња ситуација, у којој монополни оператор ВН Telecom доминира читавим тржиштем, јасно то не омогућава. А сасвим је јасно, да штету од подизања цијена у коначној фази сноси потрошачи у БиХ за које су позиви у земље ЕУ све скупљи. Обзиром да је оператор ВН Telecom једини који посједује архив малопродајних цијена позива из својих мрежа у мреже ЕУ држава, Подносилац захтјева предлаже, да Конкурenciјски савјет од ВН Telecoma тражи доставу релевантних цијеновника на основу којих ће се моћи утврдити корелација између подизања цијена од стране ВН Telecoma, која у коначној фази због реципрчних мјера ЕУ оператора резултира у подизању малопродајних цијена у БиХ, а на директну штету потрошача.

- У вези са злоупотребом доминантног положаја по члану 10. став 2, тачка ц) Закона о конкуренцији (*„примјењивање различитих услова за исту или сличну врсту послова с осталим странама, чиме их доводе у неравноправан и неповољан конкурентски*

положај“) Подносилац захтјева напомиње да је у његовом захтјеву дошло до граматичке грешке. Наиме, у захтјеву је умјесто тачке ц) погрешно навео тачку д), а у самим наводима је увијек испостављао чињеницу да од стране монополног оператора БХ Телецом није третиран на исти начин како су третиран међународни оператори, а то је јасно видљиво из различитих уговорних услова за локалне и међународне операторе. Наиме, и сам монополни оператор на усменој расправи 07.03.2018. године признао је да за разлику од локалних оператора од међународних оператора не тражи банкарске гаранције, а такођер међународним операторима не наплаћује скупе интерконекцијске водове, него чак и сам преузима трошкове међусобног интерконекцијског повезивања, које се најчешће реализује у Франкфурту у Њемачкој. Дакле, локални оператори су оптерећени високом цијеном интерконекцијских линкова, а за интерконекцију са међународним партнером ВН Telecom сноси трошкове повезивања. Како произлази из достављене калкулације модела само та два елемената за Подносиоца захтјева представљају додатни трошак у износу од 10.200 КМ квартално што представља више од половине свих трошкова везаних за ту услугу. Такав трошак међународни оператори у уговорима са монополним оператором ВН Telecom немају. Сасвим је јасно, да се таквим неповољнијим условима Подносиоца захтјева доводи у неравноправан и неповољан конкурентски положај, што је јасан примјер злоупотребе доминантног положаја по члану 10. став 2) тачка ц), Закона о конкуренцији. Обзиром да се услови сарадње између монополног оператора ВН Telecom и њихових међународних партнера виде из уговора, предлажемо Конкурентијском савјету да направи увид у релевантне уговоре ВН Telecoma и његових међународних партнера, на основу чега ће се утврдити различити услови за локалне и међународне операторе у односу на банковне гаранције и интерконекцијске водове, чиме се локалне операторе између којих је и Подносилац захтјева, доводи у неравноправан и неповољан конкурентски положај.

- На основу горе наведених чињеница јасно је, да монополни оператор ВН Telecom има својствен поглед на поштивање релевантних прописа па и на поштивање ауторитета надлежних државних органа. А понављајући се, примјери злоупотребе доминантног положаја на штету његових конкурената и коначних корисника сами по себи довољно говоре о мишљењу и односу монополног оператора ВН Telecom до његових конкурената на тржишту. Једна од експресија тог односа била је јасно видљива на усменој расправи, на којој је у вези са дискриминаторним и неприхватљивим условима, понуђеним од стране ВН Telecoma, од стране представнице монополног оператора ВН Telecom било речено да *„зашто не одустанете од овог посла ако не можете радити овај посао по понуђеним условима“*.

Дана 03.04.2018. године запримљени су додатни подаци, информације и документација (уговори и фактуре који су тражени од стране Конкурентијског савјета) под бројем: УП-04-26-2-017-27/17 од стране ВН Telecoma, као и додатне информације и појашњење претходних података дана 15.05.2018. године под бројем: УП-04-26-2-017-33/17, у којма се у битном наводи слједеће:

- Да је привредни субјект Логософт прихватио иницијалну понуду ВН Telecoma на основу које је и закључен додатак Уговора о интерконекцији на фиксну мрежу ВН Telecoma за услуге међународног саобраћаја.

- Да је ВН Telecom у духу смјерница РАК-а са оператерима Akt.online, Блицнет и ЕВРопронет организовао додатне састанке и понудио нове услове за терминацију међународног саобраћаја у фиксну и мобилну мрежу ВН Telecoma.
- Да је уважавајући интересе обје стране ВН Telecom са оператором Блицнет 23.03.2018. године постигао договор о новим условима за терминацију међународног саобраћаја у мрежу ВН Telecoma и од 23.03.2018. године услуге су поново активирани.
- Да је оператору Akt.online ВН Telecom понудио исте цјеновне услове за терминацију међународног саобраћаја које су биле на снази и у четвртм кварталу 2017. године, али да ВН Telecom није добио одговоре од оператора Akt.online и ЕВРопронет на задњу понуду.
- ВН Telecom у сљедећим табелама даје прецизне податке о односу, односно корелацији смањења количина терминираниог међународног саобраћаја у мреже ВН Telecoma, према смањењу количина саобраћаја према Akt.online-у у минутима и процентима у посљедњих пет година:

Табела 3.

Година	Укупни међународни долаз у фиксну мрежу БХТ	Долаз у фиксну мрежу БХТ преко алт.оператера	Учешће алт.оператера	Akt.online у фиксну мрежу БХТ	Учешће Akt.online у алт.саобраћају фикс.
2013.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2014.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2015.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2016.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2017.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**

Табела 4.

Година	Укупни међународни долаз у мобилну мрежу БХТ	Долаз у мобилну мрежу БХТ преко алт.оператера	Учешће алт.оператера	Akt.online у мобилну мрежу БХТ	Учешће Akt.online у алт.саобраћају моб.
2013.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2014.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2015.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2016.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2017.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**

- Да је Akt.online у периоду од 01.01.2014. године до 31.12.2017. године имао сљедеће услове за терминацију међународног саобраћаја на кориснике ВН Telecoma (што је и Подносилац навео у Захтјеву):

Од 01.01.2014.-31.12.2015. године уговорене мјесечне количине терминираних међународних саобраћаја биле су: (..)** . Из наведених уговорних периода видљиво је да ВН Telecom пуне двије године није кориговао количине саобраћаја на начин да их је умањивао процентуално исто онолико колики је био пад укупног долазног међународног саобраћаја у фиксну и мобилну мрежу. Када се израчунају падови саобраћаја које је имао ВН Telecom у једној радној години у односу на претходну годину, и исти проценти примјене на Akt.online саобраћај добије се да је пад укупног долазног међународног саобраћаја у 2014. години у односу на 2013. годину био (..)**% у фиксну и (..)**% у мобилну мрежу. Стога је ВН Telecom у 2015.години оператору Akt.online могао понудити количине међународног саобраћаја који терминира у фиксну и мобилну мрежу БХТ од (..)**; међутим уговорене количине су остале исте као и у 2014. години па је Akt.online под повољним условима терминирао више за (..)**.

Пад укупног долазног међународног саобраћаја у 2015.години у односу на 2014. годину био је (..)** па је у 2016. години оператору Akt.online требало бити понуђено (..)**: Међутим понуђене и уговорене количине саобраћаја са Akt.online су биле (..)**: мобилна мрежа ВН Telecoma, из чега се закључује да је Akt.online под повољним условима терминирао више међународног саобраћаја у мреже ВН Telecoma и то (..)**у мобилну мрежу ВН Telecoma.

Пад саобраћаја у 2016. години у односу на 2015. годину би је (..)** мрежу па је у 2017. годни оператору Akt.online требало бити понуђено (..)**: За прва три квартала 2017. године са оператором Akt.online понуђене и уговорене количине терминираних међународних саобраћаја су биле (..)** за мобилну мрежу. У задњем кварталу 2017. године понуђене и уговорене количине терминираних међународних саобраћаја су биле (..)**: Тим аранжманом је Akt.online под повољним условима терминирао више за (..)**.

Пад саобраћаја у 2017. години у односу на 2016. годину био је (..)** мрежу па је у 2018. години требало бити понуђено (..)** мрежу. Оператору Akt.online су у задњој понуди ВН Telecoma понуђене количине долазног међународног саобраћаја и то: (..)**: Овим је Akt.online добио могућност да под повољним условима у фиксну мрежу терминира више (..)**.

Регулаторна агенција за комуникације је дана 21.05.2018. године на захтјев Конкурентног савјета доставила податке и информације у којима се у битном каже следеће:

- Да постоји више модела регулације цијена на тржишту транзитирања и терминације позива у мобилну и фиксну мрежу ВН Telecoma.
- У првом моделу цијене терминације се одређују договором пословних партнера о комерцијалним условима пружања ових услуга. Овакав модел којег карактеришу високе цијене терминације налази се у употреби у Босни и Херцеговини од тренутка либерализације тржишта телекомуникација за пружање услуга у међународном саобраћају. Сам модел није специфичност Босне и Херцеговине, те су га примјењивале и Словенија и Хрватска до уласка у Европску Унију, а остале земље регије (Србија, Црна Гора и Македонија) и сада га примјењују. Модел је на свјетском нивоу широко распрострањен.
- Други начин регулације цијена терминације међународног саобраћаја је изједначавање цијена терминације међународног саобраћаја са знатно нижим цијенама терминације националног саобраћаја. У оваквом моделу регулације вриједност тржишта терминације међународног саобраћаја значајно пада, чиме се и приходи оператора који учествују на овом сегменту тржишта драстично смањују. Изједначавање цијена терминације националног и међународног саобраћаја примјењују земље чланице Европске уније које имају обавезу

успоставе и функционисање јединственог европског тржишта, при чему су цијене одређене примјеном трошковно базираних метода. Обзиром да у земљама регије, укључујући и Босну и Херцеговину, вриједе високе цијене терминације међународног саобраћаја, док су у земљама ЕУ ниске цијене терминације међународног саобраћаја, поједине земље чланице ЕУ на примјер Хрватска, дозвољавају операторима у Хрватској да саобраћај који долази из земаља ЕУ терминирају по цијенама које вриједе за ЕУ тржиште, док се саобраћај из земаља са високим цијенама терминације третира реципрочно, односно терминира се по другим, знатно вишим цијенама. Успостављајући двије цијене за исту услугу, ове земље су заштитиле своје операторе који раде са операторима из земаља које имају високе цијене терминације. За овакав потез су се определили земље које имају велику размјену међународног саобраћаја са такозваним нон-ЕУ земљама, односно земљама са високим цијенама терминације. Земље чланице ЕУ које немају размјену већих количина међународног саобраћаја са нон-ЕУ земљама нису поступале на овај начин.

- Због става да се цијене терминације међународног саобраћаја одређују комерцијалним преговорима оператора, Агенција у својим анализама релевантних тржишта позива у фиксне и мобилне мреже није посматрала сегмент међународног саобраћаја као дио релевантног тржишта, из чега произилази да Агенција не одређује цијене и комерцијалне услове терминације међународног саобраћаја у фиксне и мобилне мреже у Босни и Херцеговини. Сходно томе једини прихватљиви модел поступања за све операторе у Босни и Херцеговини је модел који се тренутно примјењује. Како комерцијалне услове терминације међународног саобраћаја договарају оператори чији су интерес међусобно супротстављени, овакве ситуације су релативно честе. Агенција је у таквим приликама својим посредовањем које је укључивало добијање одређених података ради стицања увида у ситуацију, као и одржавање појединачних и заједничких консултативних састанака са операторима, помагала операторима у изналажењу обострано прихватљивог рјешења. На исти начин Агенција је поступила и у актуелном случају. Начин на који Агенција види рјешење постојеће ситуације ће бити приказан у даљем тексту.
- Што се тиче упита КонкурENCIЈског савјета како ће се искључење водова одразити на потрошаче у Босни и Херцеговини у смислу квалитета и квантитета услуга, као и цијена услуга, достављамо сљедећи одговор: Генерално посматрано, изузев у случају којег ћемо приказати у наставку текста, искључење интерконекцијских водова не утиче на квалитет и квантитет говорног саобраћаја којег потрошачи у Босни и Херцеговини примају. Оваква оцјена се заснива на сазнањима Агенције да сви алтернативни оператори имају редундантне преносне системе, што значи да у случају испада једног преносног пута, без обзира на разлог испада (квар, искључење или нешто треће), сав саобраћај који је транспортован по том путу се аутоматски преусмјерава на резервне руте. Преусмјеравање се одвија практично тренутно (реда дијелова секунде). У таквом сценарију потрошачи у Босни и Херцеговини не би осјетили посљедице искључења интерконекцијских линкова са аспеката квалитета и квантитета говорног саобраћаја. Постоји могућност да би уколико је резервна преносна рута слабијег квалитета, поједини потрошачи осјетили посљедице преноса саобраћаја по таквој рути што би се огледало у нарушеном квалитету говора. Како се оператор Akt.online раније изјашњавао да преноси саобраћај само *премиум* квалитета, сматрамо да су и резервне руте у конкретном случају обезбиједиле квалитет саобраћаја једнак ономе на примарним рутама. Горе дате оцјене су засноване на постојећим сазнањима Агенције, без извршених додатних анализа конкретне ситуације у актуелном случају Akt.online-ВН Telecom.
- Искључење водова може узроковати губитак говорног саобраћаја за потрошаче у Босни и Херцеговини у ситуацији када се за повезивање алтернативног оператора са мрежом ВН Telecoma користе двосмјерни водови, дакле водови по којима алтернативни оператор шаље саобраћај у мрежу ВН Telecoma, али и по којима ВН Telecom шаље саобраћај у мрежу

оператора. Тада постоји могућност да је ВН Telecom након искључења водова неком алтернативном оператору, саобраћај за мрежу тог алтернативног оператора преусмјерио на водове којима је ВН Telecom повезан са другим оператором са којим алтернативни оператор којем су искључени водови нема интерконекију. У таквој ситуацији долази до губитка позива који траје све док се не успостави интерконекија између алтернативног оператора и оператора на којег је ВН Telecom преусмјери позиве, или док ВН Telecom није преусмјерио говорни саобраћај на оператора који већ има интерконекију са алтернативним оператором. Међутим, како Akt.online нема својих крајњих корисника (на дан 31.12.2017. године Akt.online нема ниједног властитог крајњег корисника и има (..)** корисника ЦС услуге-услуга одабира оператора), оваква ситуација није ни могућа у конкретном случају Akt.online-ВН Telecom. Искључење водова нема утицаја на малопродајне цијене, односно цијене по којима потрошачи у Босни и Херцеговини плаћају услуге фиксне и мобилне телефоније.

- Везано за став Агенције по питању изнајмљених водова, РАК наводи следеће:

Ситуацију када је ВН Telecom искључио интерконекијске водове којима је Akt.online транспортовао међународни саобраћај према интерконекијским тачкама у мрежи ВН Telecoma Агенција посматра са два аспекта. Први аспект је уговорна основаност искључења Akt.online. Како је истекло важење анекса који дефинише однос ВН Telecoma и Akt.online по питању терминације међународног саобраћаја, а у времену предвиђеном интерконекијским уговором није потписан анекс који би дефинисао сарадњу у наредном кварталу. Агенција по овом питању није подузимала никакве даље кораке, изузев што је у своме обраћању Akt.online, Блицнету и Еуропронет-у (ЕПН) навела да се неће укључивати у овај аспект односа, а да се оператори требају обратити суду, уколико сматрају да су оштећени у овом случају.

Други аспект односа којег и Конкуренцијски савјет наглашава је питање наплате водова. Агенција је у акту број: 02-29-558-1/18 од 20.2.2018. године, под називом „Смјернице за наставак комерцијалних преговора" предложила операторима да се питање евентуалних штета разријешу путем преговора, у духу добре пословне сарадње и уз примјену одређених принципа, од којих је један да ВН Telecom не врши наплату мјесечног најма интерконекијских водова које је искључио у периоду од 1.1.2018. године до тренутка поновне успоставе интерконекије. Приједлог Агенције се заснива на чињеници да је ВН Telecom искључио водове како за Akt.online, тако и за Блицнет и ЕПН услед чега их Akt.online, Блицнет и ЕПН нису могли користити у периоду искључења. Сматрамо да ово питање оператори требају разријешити међусобним договором који ће их поштедити дуготрајног и неизвјесног поступка пред надлежним судом.

Обзиром да је Конкуренцијски савјет тражио да Агенција даје свој став по питању наплате водова у обје варијанте које је навело Конкуренцијски савјет. Став Агенције се заснива на актуелном уговору о интерконекији између ВН Telecoma и Akt.online и РИП документу ВН Telecoma као његовом саставном дијелу. При томе наглашавамо да се и ово питање треба посматрати у контексту евентуалних штета, као и да његово рјешење треба тражити кроз преговоре оператора или на надлежном суду, те да је став Агенције само додатно објашњење за Конкуренцијски савјет.

Актуелни интерконекијски однос између Akt.online и ВН Telecoma је дефинисан Уговором о интерконекији и РИП документом као саставним дијелом уговора. Актуелни уговор о интерконекији између Akt.online и ВН Telecoma је Уговор број: 01-7.1-1189 |11 од 4.10.2011. године. Уговор, поред основног текста, чини осам прилога и један додатак уговору који се односи на услуге међународног саобраћаја. Такођер, уговор има и анекс који се односи на имплементацију услуге избора оператора (ЦС услуга). Допатак који се односи на терминацију међународног саобраћаја дефинише цијене терминације међународног саобраћаја у фиксну и мобилну мрежу у једном кварталу, количине саобраћаја и друге комерцијалне услове, укључујући и цијене мјесечног најма интерконекијских водова. Како Akt.online и ВН Telecom нису потписали нови Допатак који би се односио на први квартал 2018. године, ВН Telecom је искључио интерконекијске водове. Овакав поступак значи да ВН Telecom у периоду од

01.01.2018. године до тренутка поновне успоставе интерконекије не само да није пружао услугу терминације међународног саобраћаја, већ није имао ни уговорни основ за њено пружање, из чега произилази став Агенције да се интерконекијски водови у овоме периоду не требају наплаћивати. Ово је став Агенције по првој ситуацији.

Да би се било која интерконекијска услуга пружала и наплаћивала мора постојали основ у интерконекијском уговору. Стога је Агенција анализирао актуелни уговор између ВН Telecoma и Akt.online како би пронашла евентуални основ за наплату интерконекијских водова у ситуацији када није потписан Додатак за пружање услуга терминације међународног саобраћаја, односно када Akt.online не испоручује међународни саобраћај према мрежи ВН Telecoma.

Актуелни уговор између ВН Telecoma и Akt.online не садржи посебан додатак или анекс који би се односио само на пружање услуге интерконекијских водова, односно физичку интерконекију, те по таквом стању не постоји основ за наплату интерконекијских водова.

Стога евентуални основ за наплату интерконекијских водова треба тражити у основном тексту уговора, односно у прилозима уговора који се директно односе на интерконекијске водове или их помињу уз остале услуге. Тако Прилог 3. дефинише листу услуга интерконекије које ВН Telecom пружа Akt.online међу којима је и услуга интерконекијског вода. Прилог 4. дефинише тачке интерконекије, приступне комулације и капацитете интерконекијских водова. Прилог 5. дефинише мјесечну накнаду за кориштење интерконекијских водова, док Прилог 8. дефинише предвиђање количина саобраћаја и наручивање интерконекијских водова. Од свих ових прилога, једино се Прилог 5. може довести у контекст плаћања, обзиром да се позива на Прилог 5. тадашњег РИП документа ВН Telecoma: „Цијене, обрачун и услови плаћања“. Међутим, ни овај прилог се не може користити у заузимању става по питању потенцијалне ситуације, већ само у дефинисању износа мјесечног најма интерконекијског линка обзиром да су у дијелу првом - Цјеновник услуга интерконекије дефинисане цијене, али не и други детаљи на основу којих би се могло одговорити на упит Конкуренцијског савјета.

Стога Агенција сматра да је на потенцијалну ситуацију потребно примијенити члан 10. уговора који гласи: „Оператор се за све кориштене услуге које су предмет овог Уговора обавезује плаћати ВН Telecomу накнаде у укупном износу који је утврђен у Прилогу 5. овог Уговора, на основу важећег Цјеновника из Прилога 5 РИП- а.“. Члан 10. прецизира да се кориштене услуге наплаћују у складу са Прилогом 5. Уговора који је направљен у складу са Прилогом 5. РИП документа. Како Akt.online није користио услуге интерконекијских водова од 1.1.2018. године па надаље, нити их је могао користити обзиром да их је ВН Telecom блокирао Агенција сматра да ни у потенцијалној ситуацији нема основа за наплату интерконекијских водова од стране ВН Telecoma.

- Везано за упит Конкуренцијског савјета за став Агенције о корекцијама цијена до којих долази услед смањења количина саобраћаја, РАК даје сљедећи одговор.

Постоје два пословна модела по којима се тренутно уговара терминација међународног саобраћаја у Босни и Херцеговини. У једном моделу цијене терминације у фиксне и мобилне мреже су фиксиране, а мијењају се количине саобраћаја и попусти на основну цијену, такозване маргине. Принцип је да је маргина мања уколико је количина саобраћаја која се терминира у мрежу већа и обрнуто. У другом моделу и цијене терминације и количине саобраћаја се одређују на кварталном нивоу, што се потврђује новим анексом интерконекијског уговора. Нови анекс може садржавати цијене терминације и количине саобраћаја из претходног квартала, али и не мора.

Константни пад количина саобраћаја доводи до континуираног смањења прихода свих оператора који учествују у терминацији међународног саобраћаја, што представља погодне околности за периодична спорења између оператора. Стога је нужно направити такве пословне моделе који ће донијети стабилност у дужем временском периоду, чиме би се значајно олакшали комерцијални преговори. Агенција прихвата став ВН Telecoma да се количина међународног саобраћаја која завршава у мрежи ВН Telecoma смањује сто је последица све већег степена примјене ОТТ апликација на свјетском тржишту. Услјед овакве ситуације приходи ВН Telecoma, али и свих алтернативних оператора који шаљу међународни саобраћај ка мрежи ВН Telecoma се смањују из године у годину. Сходно фактичком стању, а примјењујући принцип пропорционалности као један од основних принципа који се примјењује у регулацији Агенција сматра да се ефекат смањења прихода треба пропорционално одразити на све операторе. Овакав став значи да алтернативни оператори, без обзира на своје интересе, не могу задржати исте износе прихода које су имали раније, те да се и они морају прилагодити актуелној ситуацији. Овакав став Агенција је досљедно примјењивала и у претходном периоду. Примјена наведеног принципа у конкретном случају значи да се количине саобраћаја које алтернативни оператори шаљу према мрежи ВН Telecoma морају умањивати у складу са падом количина које ВН Telecom има на годишњем нивоу. На примјер, уколико ВН Telecom има тренд пада од $(..)^{**}\%$ (количина међународног саобраћаја која је завршила у мобилној мрежи ВН Telecoma на крају 2017. године је $(..)^{**}\%$ мања у односу на количину међународног саобраћаја која је завршила у мобилној мрежи ВН Telecoma на крају 2016. године), исти такав тренд требају пратити количине међународног саобраћаја које алтернативни оператори шаљу према мрежи ВН Telecoma. При томе ВН Telecom не смије злоупотребљавати ефекат примјене ОТТ апликација на начин да приказује увећани, а не стварни пад саобраћаја у своју мрежу.

- Као могући начин рјешавања постојеће ситуације. Агенција види успоставу таквог пословног модела који ће донијети стабилност у терминацији међународног саобраћаја у Босни и Херцеговини. Ради се о модификацијама једног од модела који се тренутачно примјењује у Босни и Херцеговини. Модел би се заснивао на цијенама терминације у фиксну мрежу, односно мобилну мрежу које ће бити фиксирани на годишњем нивоу, при чему се те цијене једном годишње утврђују. У случају да у текућој години није било знатних измјена цијена на ино тржиштима, исте цијене терминације се користе и наредну годину. Са фиксираним цијенама терминације оператори не би више преговарали о цијенама, већ о количинама саобраћаја и маргинама. Модел би садржавао више опција (минимално три или четири). Опције би се међусобно разликовале по количинама саобраћаја за фиксну и мобилну мрежу. Агенција је свјесна да је могуће направити модел са великим бројем опција од којих ниједна није повољна за алтернативног оператора, те стога сматра да формално увођење више опција само по себи нужно не значи и рјешење проблема. Истинска сарадња алтернативних оператора и ВН Telecoma по питању маргина и количина саобраћаја је кључна.

Агенција сматра да је без обзира на сталне падове количина саобраћаја које завршавају у мрежи ВН Telecoma могуће фиксирати и количине саобраћаја на годишњем нивоу. Наиме, пад количина саобраћаја за наредну годину могуће је предвидјети (са малом грешком) на основу трендова који вриједе за претходне године. У оквиру постојеће расподјеле количина саобраћаја које ВН Telecom добија директним интерконекцијским везама са ино операторима и саобраћаја које добија преко алтернативних оператора потребно је имплементирати износ умањења саобраћаја добивен на основу актуелних трендова. На тај начин би се могле фиксирати количине саобраћаја по свим кварталима за наредну годину, тако да би постојала стабилност и по том елементу.

Уз фиксираних цијене терминације и количине саобраћаја остају још само маргине као елемент око којег је потребно преговарати. Сада долазимо у ситуацију да Агенција, односно друге

надлежне институције утичу на одређивање износа маргина примјеном сљедећег принципа. Цијене терминације које се одређују комерцијалним договором ВН Telecom и Akt.online су условљене цијенама које ВН Telecom даје ино операторима са којим има успостављене директне интерконекцијске водове. Примјењујући принцип недискриминације ВН Telecom је дужан понудити услугу терминације међународног саобраћаја алтернативним операторима из Босне и Херцеговине под таквим компаративним околностима, једнаким условима и истог нивоа квалитета као што је пружа ино операторима са којима има пословну сарадњу. То значи да цијене терминације које ВН Telecom нуди алтернативним операторима из Босне и Херцеговине морају бити умањене за износ трошкова које алтернативни оператори из Босне и Херцеговине имају приликом пословања са ВН Telecomом док те исте трошкове ино оператори у пословању са ВН Telecomом немају. Овај износ умањења представља такозвану маргину. Алтернативни оператори сматрају да маргина, поред надокнаде трошкова, треба омогућити и одређену зараду, при чему је суштина проблема одређивање износа зараде. Слична ситуација је и у актуелном случају. ВН Telecom тврди да алтернативни оператори са понуђеном опцијом имају могућност покривања трошкова и зараде на мјесечном нивоу, док алтернативни оператори тврде да са оним маргинама које им даје ВН Telecom не могу позитивно пословати, односно не могу покрити ни трошкове које имају. Тако имамо ситуацију да је неопходно одредити који трошкови су у питању, те колики је износ тих трошкова. Као неупитне трошкове које алтернативни оператори имају, а немају их ино оператори, Агенција сматра трошак изнајмљених водова, те трошак банкарских гаранција. Такођер, алтернативни оператори предају међународни саобраћај у мрежу ВН Telecoma на тачкама интерконекције за међународни саобраћај које се налазе у Сарајеву. Међутим, ино оператори са којима ВН Telecom има успостављене директне интерконекцијске линкове предају међународни саобраћај на тачкама интерконекције у Франкфурту или Бечу или Будимпешти. То значи да ВН Telecom о своме трошку транспортује међународни саобраћај из, на примјер, Франкфурта до Сарајева. Ово значи да алтернативни оператор из Босне и Херцеговине не терминира међународни саобраћај у мрежу ВН Telecoma под компаративним околностима и истим условима као ино оператор.

Што се тиче осталих трошкова које су алтернативни оператори изнијели у својим посљедњим обраћањима Агенцији, а односе се на трошкове дозволе за пружање фиксних јавних телефонских услуга и других накнада које оператори плаћају Агенцији везаних за међународни саобраћај (накнада за дозволу за кориштење кода међународне сигнализационе тачке и накнада за одржавање базе пренесених бројева), затим трошкове банкарског пословања (различите врсте провизија, на примјер код банкарских трансфера), те на крају накнаде које оператори морају плаћати у овисности у којем ентитету имају сједиште (на примјер, оператори са сједиштем у Републици Српској морају плаћати накнаду за унапређење општекорисних функција шума у износу од 0,07% прихода и против пожарну накнаду у износу од 0,04% прихода) Агенција сматра да без разрађеног трошковног модела који би потврдио обим учешћа ових трошкова у трошковима терминације међународног саобраћаја, те вјеродостојне документације која би потврђивала тачне износе трошкова који се односе на терминацију међународног саобраћаја, није могуће прихватити ове наводе алтернативних оператора.

Став Агенције је да би примјена горе описаног модела омогућила свим операторима предвидивост планирања прихода и расхода што би као резултат донијело стабилност њиховог пословања на сегменту међународног саобраћаја и спријечило понављање оваквих ситуација у будућности.

4. Релевантно тржиште

У складу са чланом 3. став (1) Закона и чл. 4. и 5. Одлуке о утврђивању релевантног тржишта («Службени гласник БиХ», бр. 18/06 и 34/10), релевантно тржиште се одређује као тржиште одређених производа и/или услуга који су предмет обављања дјелатности привредних субјеката на одређеном географском подручју.

Релевантно тржиште производа обухвата све производе и/или услуге које потрошачи и/или корисници сматрају међусобно замјењивим, под прихватљивим условима, имајући у виду посебно њихове битне карактеристике, квалитет, уобичајену намјену, начин употребе, услове продаје и цијене.

КонкурENCIЈСКИ савјет је одредио да је у предметном поступку релевантно тржиште производа и/или услуга тржиште производа и/или услуга терминације међународних позива у фиксну мрежу ВН Telecom и транзит међународних позива преко фиксне мреже ВН Telecoma у мобилну мрежу ВН Telecoma.

Релевантно географско тржиште обухвата цјелокупан или значајан дио територије Босне и Херцеговине на којем привредни субјекти дјелују у продаји и/или куповини релевантног производа под једнаким или довољно уједначеним условима и који то тржиште битно разликују од услова конкуренције на сусједним географским тржиштима.

У конкретном случају релевантно географско тржиште је Федерација Босне и Херцеговине, будући да се све тачке интерконекције привредног субјекта ВН Telecom налазе на подручју Федерације Босне и Херцеговине.

У смислу наведеног, КонкурENCIЈСКИ савјет је за релевантно тржиште предметног поступка утврдио тржиште терминације међународних позива у фиксну мрежу ВН Telecom и транзит међународних позива преко фиксне мреже ВН Telecoma у мобилну мрежу ВН Telecoma на подручју Федерације Босне и Херцеговине.

5. Прикупљање података од трећих особа

Како би разјаснило одређене чињенице и доказе изнесене у поступку, а имајући у виду и чињеницу како је Регулаторна агенција за комуникације БиХ, надлежна за ех-анте регулацију тржишта телекомуникација у Босни и Херцеговини, и како је већ укључена у рјешавање предметног случаја, КонкурENCIЈСКИ савјет упутио јој је Захтјев за информацијама број: УП-04-26-2-040-24/17 дана 16.03.2018. године.

РАК је доставила тражене податке дана 21.05.2018. године, поднеском запримљеним под бројем: УП-04-26-2-040-35/17.

6. Усмена расправа

У даљем току поступка, будући да се ради о поступку странака са супротним интересима, КонкурENCIЈСКИ савјет је заказао усмену расправу, у складу са чланом 39. Закона, за дан 07.03.2018. године (позиви достављени Подносиоцу захтјева актом број: УП-04-26-2-040-14/17 дана 19.02.2018. године и ВН Telecomу актом број: УП-04-26-2-040-15/17 дана 19.02.2018. године).

На усменој расправи одржаној дана 07.03.2018. године у просторијама КонкурENCIЈСКОГ савјета у име странака у поступку су приступили њихови законски заступници и пуномоћници којом

приликом су имали могућност да једни другима постављају питања и разјасне међусобно спорне ствари (Записник са усмене расправе, акт број: УП-04-26-2-040-18/17).

Подносилац захтјева и Противна страна у поступку су остали при досадашњим исказима, као и дали додатна појашњења, те расправили о предмету поступка, а на основу доказа који су достављени у поступку.

Подносилац захтјева је на самом почетку расправе истакао како није извршио увид у одговор ВН Telecoma на Захтјев и Закључак о покретању поступка јер му исти није био достављен, те како ће се након што изврши увид у споменути одговор накнадно изјаснити везано за наводе из одговора.

ВН Telecom је водитељу поступка предао одговор на Захтјев и Закључак о покретању поступка те истакао да у цјелости оспорава основаност поднесеног захтјева, чињеничне наводе и истакнуте приједлоге у Захтјеву. У одговору урученом Конкуренцијском савјету, ВН Telecom указује на акт Регулаторне агенције за комуникације број 02-29-558-1/18 од 20.02.2018. године, у којем регулатор истиче како се пред истим тренутно воде преговори у циљу рјешавања правне ситуације по којој је поднесен Захтјев Акт онлине. Улога регулатора у том поступку је таква да се може описати као савјетодавна у пружању смјерница у циљу рјешавања сукобљених комерцијалних интереса, а наводи које регулатор износи у поменутом акту између осталог потврђују аргументацију ВН Telecoma која се износи у одговору, а то је да сви оператори, укључујући и алтернативне, требају пропорционално сносити посљедице пада прихода, чиме се ВН Telecom и водио достављеним комерцијалним условима према свим алтернативним операторима укључујући и Акт онлине.

Везано за смјернице на које се у изјашњењу позивао ВН Telecom, Подносилац захтјева је скренуо пажњу на чињеницу да од 5 датих смјерница од стране РАК-а ВН Telecom је испоштовао једну. Наиме истина је да је нудио цијене равне оним из задњег квартала 2017. године, али уз смањен број минута међународног саобраћаја, и то битно смањен број, што поновно алтернативног оператера доводи у исту позицију у којој је сад. Надаље, у смјерницама РАК јасно наводи да ВН Telecom треба алтернативним операторима понудити већи број различитих опција по маргинама и количинама саобраћаја при чему вриједи принцип већа количина саобраћаја – мања маргина. На бази принципа недискриминације ВН Telecom је требао да узме у обзир да смањење количине саобраћаја по кварталима за алтернативне операторе мора бити пропорционално стварном смањењу укупних количина међународног саобраћаја. Дакле, од свих смјерница које РАК прописује, укључујући и смјерницу да ВН Telecom мора узети у обзир трошкове које сваки алтернативни оператор има за ову врсту услуге приликом формирања цијена, ВН Telecom је уважио једну, тј. понудио цијене које су вриједиле за 4. квартал 2017. при чему можемо доказати да је и са таквом цијеном алтернативни оператер доведен у ситуацију да послује са позитивном нулом уз незнатну добит, а ово све због смањене количине саобраћаја.

Представници ВН Telecoma су негирали наводе о несразмјерном смањењу количина саобраћаја, како оних понуђених Akt.online-у тако и укупним количина међународног саобраћаја, нагласивши да су конкретне податке доставили како Конкуренцијском савјету, тако и РАК-у из чега се јасно може утврдити неоснованост навода. Такођер, констатација да је дјеловање ВН Telecoma довело до гашења, односно престанка пословања оператера ТЗ и Аир Аба није тачна, обзиром да оператер ТЗ и даље посједује лиценцу има валидан важећи уговор с ВН Telecomом и послује на тржишту телекомуникација у БиХ. Такођер, супротна страна је дала осврт и на констатације о томе, да понуђени комерцијални услови доводе Акт онлине у негативно пословање, што се не може сматрати тачним, односно прорачуни које компанија Akt.online доставила Конкуренцијском савјету представљају искључиво приходе које наведена компанија има према својој мајци фирми Актон Словенија, а не према другим ино операторима који су

стварни купци наведеног сервиса. Самим тим наведене прорачуне сматра нерелевантним за наведени поступак.

Подносилац захтјева је поновио како су његови наводи о количини саобраћаја истинити те подвукао како је у посљедњој понуди коју је упутио запосленик ВН Telecoma (..)** од 26.02.2018. наведена количина минута за фиксну мрежу (..)** . Ранија количина у 4. кварталу 2017. године која је понуђена од стране ВН Telecoma износила је (..)** минута на мјесечном нивоу, а у трећем кварталу 2017. године понуда је чак износила (..)** минута, што је очито пад од неких (..)**% укупно. Из овог је видљиво да ВН Telecom константно и намјерно умањује саобраћај овом оператеру тако што му нуди услове које се за ову врсту трансакције уопште не морају нудити на овај начин јер је очито јако широко поље за преговоре када се у 3. кварталу у 2017. године уговара (..)** за фиксну телефонију мјесечно, а за 1. квартал 2018. године само (..)** , уз исту цијену. С овим у вези, достављена је е-маил кореспонденција о вођењу преговора у периоду прва три мјесеца ове године и раније на увид КонкурENCIЈском савјету.

Противна страна се на напријед наведено изјаснила наводећи да је са свим количинама које су понуђене под комерцијалним условима Akt.online-у КонкурENCIЈски савјет упознат 23.01.2018. од стране ВН Telecoma, као и са цијенама које су нуђене у наведеном периоду. На основу истих јасно се може утврдити да Akt.online-у од стране ВН Telecoma у протеклих 4 године није пропорционално умањивана количина саобраћаја коју може терминирати са попустима у односу на укупан пад долазног међународног саобраћаја.

ВН Telecom подсјећа на принцип подржан од стране регулатора, а који подразумијева да сви оператори пропорционално носе терет пада количина међународног саобраћаја који је ВН Telecom КонкурENCIЈском савјету и процентуално представио у допису од 23.01.2018. Узме ли се у обзир табела која говори о прегледу долазног међународног саобраћаја у ВН Telecom мреже за период 2009.-2017. године и табела која говори о количини саобраћаја за фиксну и мобилну мрежу према Актону односно Акт. онлине, јасно је како је Akt.online уживао такве количине саобраћаја које нису биле пропорционалне паду саобраћаја који је трпио ВН Telecom. Јасни су економски показатељи из параметара у ове двије табеле који указују на чињеницу да би у случају пропорционалности коју захтијева регулатор, дозвољени саобраћај према Akt.online био мањи. Када је ријеч о смјерницама регулатора наглашавамо да једна од смјерница указује како се креирање модела за 1. квартал треба базирати на примјени само цијена које су вриједиле у 4. кварталу 2017. што је од стране ВН Telecoma и испоштовано односно због чега су наводи противне стране о количини долазног саобраћаја ирелевантни.

На упит водитеља поступка у вези начина формирања цијена, калкулација и фактора који улазе у обрачун цијена, представник ВН Telecoma се изјаснио да је улазни параметар за израчун званична цијена коју ВН Telecom има према ино партнерима од (..)** ЕВР/минут за фиксну и (..)** * ЕВР/минут за мобилну мрежу. Наведена цијена се умањује у конкретном случају компаније Akt.online, то је (..)**% за позиве у фиксну мрежу и (..)**% у мобилну мрежу. Разлика између ино цијене по којој ВН Telecom добија позиве и цијене која се под комерцијалним условима нуди и уговара са Akt.online даје могућност позитивног пословања Подносиоца захтјева, а доказ томе је да за 12 година пословања компаније Akt.online ово представља кључни извор прихода наведене компаније, што је у тоталној супротности са процесом либерализације тржишта телекомуникација у БиХ. Обзиром да пословни субјект није испунио обавезе из члана 5. Правила 68/2013 о обављању дјелатности даваоца фиксних и јавних телефонских услуга у БиХ.

Подносилац захтјева је навео да није истина да компанија Akt.online искључиво живи од средстава прикупљених овом услугом. Она представља велики генератор прихода и то је тачно, али обзиром на мале разлике улазне и излазне цијене оно од чега се живи је знатно мање у поређењу са укупним прометом. Компанија Akt.online поред лиценце за обављање фиксних

телефонских услуга има и све остале лиценце издате од РАК-а изузев мобилне телефоније, и врши остале услуге сектора телекомуникација, приступ интернету, дата услуге и сл. Од voice услуга имамо услугу реализовану са ВН Telecomot, тако да није истина да живимо само од наведеног.

Противна страна је у даљем току расправе упознала Конкуренијски савјет да је разлог искључења линкова за међународни саобраћај истек припадајућег анекса уговора о интерконекцији с датумом 31.12.2017. године и неприхватање понуђених комерцијалних услова за први квартал 2018. године. Напомињући да ВН Telecom у случају да је оставио активне линкове, не би имао правни основ за наплату односно издавање фактуре за извршене услуге. Такођер, нагласивши да је у пословању са алтернативним операторима у БиХ неопходан инструмент осигурања плаћања, обзиром да су у више наврата били принуђени исти употребити према одређеним интерконектованим операторима. Такођер, Противна страна је упознала Савјет да тренутно има одређене проблеме са наплатом дуговања фирме Актон Словенија оснивача и власника Подносиоца захтјева, која са ВН Telecomot има уговорену услугу, обзиром да им је у духу добре пословне сарадње омогућено пословање без доставе банкарске гаранције, што јасно указује да у овом бизнису ВН Telecom преузима значајан ризик за наплату својих потраживања.

У даљем току расправе стране су износиле своју аргументацију што је и констатовано Записником са усмене расправе, а између осталог битно је нагласити да је Подносилац захтјева у једном моменту током расправе одустао од појединих тачака из члана 10. Закона по којима је првобитно поднио Захтјев против ВН Telecoma, те остао само код тачке а) из става 2) члана 10. Закона, да би касније повукао своју ранију изјаву те остао код свих тачака које је навео у првобитном захтјеву.

7. Утврђено чињенично стање и оцјена доказа

У предметном поступку, приступило се прикупљању релевантне документације и података, те је увидом у исте утврђено слиједеће:

- Да је РАК дана 09.10.2007. године донијела Листу оператора са значајном тржишном снагом број: 03-29-2374-1/07, у којој се наводи да су ВН Telecom, Телеком Српске а.д. Бања Лука, Краља Петра II Карађорђевића 61-А, 78 000 Бања Лука и Хрватске телекомуникације д.о.о. Мостар, Кнеза Бранимира 66, 88 000 Мостар оператори телекомуникација у Босни и Херцеговини који имају значајну тржишну снагу на тржишту услуге фиксне и мобилне телефоније.
- Да је ВН Telecom дужан у складу са Законом о комуникацијама Босне и Херцеговине и осталим релевантним прописима Регулаторне Агенције за комуникације усвојити Референтну интерконекцијску понуду за повезивање на фиксну мрежу привредног субјекта ВН Telecoma (РИП) чији је предмет утврђивање услова под којима ВН Telecom нуди могућност за успостављање и реализацију интерконекције мрежа других оператора на јавну фиксну телефонску мрежу ВН Telecoma у правном, технолошко-техничком и економском смислу, процедуре преговарања у циљу закључивања Уговора о интерконекцији као и права и обавезе будућих уговорних страна у вези са пружањем/кориштењем Услуга интерконекције.
- Да је важећи РИП јавно објављен на службеној страници РАК-а и одобрен од стране РАК-а. У РИП-у је извршена подјела на услуге интерконекције-основне (ДИО ПЕТИ РИП, страна 13.) чија је цијена регулисана од стране РАК-а, и услуге интерконекције-комерцијалне (ДИО

ШЕСТИ РИП, страна 24.) које се сагласно члану 53. РИП-а пружају на комерцијалној основи и предмет су Анекса Уговора између ВН Telecom и Оператора.

- Да су цијене за наведене услуге из шестог дијела РИП-а које подразумјевају цијену транзитирања међународних позива заједно са цијеном терминирања позива у мреже ино оператора, као и цијена терминирања међународних позива у мреже ВН Telecom и оператора у БиХ предмет комерцијалног договора.
- Да су ВН Telecom и привредни субјект Akt.online дана 01.02.2008. године закључили Споразум о интерконекцији број ВН Telecom 01-71-212/2008 и број Akt.online 46/08, на основу којег су периодично закључивали Уговор о интерконекцији, а последњи је закључен дана 04.10.2011. године, потписан од стране Akt.online, односно 16.09.2011. године од стране ВН Telecom.
- У складу са наведеним Уговором о интерконекцији број ВН Telecom и Akt.online су периодично закључивали Додатак уговора о интерконекцији чији је предмет био регулисање међусобних права и обавеза између уговорних страна поводом пружања услуга међународног саобраћаја у складу са РИП-ом за повезивање на фиксну мрежу ВН Telecom.
- Да је последњи важећи додатак Уговора о интерконекцији на фиксну мрежу ВН Telecom за услуге међународног саобраћаја број: 01-2.5-1410/17 од дана 05.10.2017. године, по којем су у 4. кварталу 2017. године за Akt.online цијене за фиксне позиве биле (..) ** КМ/мин ((..) ** €/мин) односно (..) ** КМ/мин ((..) ** €/мин) за мобилне позиве, са количинама фиксног саобраћаја од (..) **, односно мобилног саобраћаја (..) **. Наведени додатак Уговора је важио до 31.12.2017. године.
- Да је чланом 6. додатка Уговора прописано да ће ВН Telecom 15 дана прије истека истог, односно 15.12.2017. године понудити оператору Akt.online закључивање новог додатка Уговора, под истим или измјењеним условима.
- Да је у складу са чланом 6. додатка Уговора ВН Telecom дана 15.12.2017. године понудио оператору Akt.online наставак сарадње и у првом кварталу 2018. године по цијени терминације међународног саобраћаја у фиксну мрежу ВН Telecom од (..) ** КМ/мин, а терминације у мобилну мрежу ВН Telecom по цијени (..) ** КМ/мин, са количинама фиксног саобраћаја од (..) ** саобраћаја квартално.
- Да Akt.online није прихватио нове услове из понуђеног додатка Уговора, те да је истеком додатка Уговора број: 01-2.5-1410/17, односно неприхватањем нове понуде ВН Telecom за терминацију међународног саобраћаја, ВН Telecom дана 31.12.2017. године извршио деактивацију услуге, односно искључио линкове за реализацију услуге међународне терминације позива у мреже ВН Telecom.

На основу достављених доказа и утврђеног чињеничног стања, као аргументације изнесене током поступка, савјесном и детаљном оцјеном сваког доказа посебно и свих доказа заједно, Конкурентијски савјет је разматрало наведени предмет и донијело одлуку да се Подносилац у свом захтјеву одбије, јер радње које се стављају на терет привредном субјекту ВН Telecom не представљају злоупотребу доминантног положаја из члана 10. став 2) тачка а), б), ц) и д) Закона.

Као прво, у овом поступку Конкурентијски савјет је извршио увид у:

- Закон о комуникацијама;
- Одлуку Савјета министара Босне и Херцеговине о усвајању Политике сектора електронских комуникација Босне и Херцеговине за раздобље 2017.-2021. године и акцијског плана за реализацију политике;
- Анализа тржишта завршавања (терминације) позива у индивидуалне јавне телефонске мреже на фиксној локацији - veleпродајни ниво; Анализи тржишта позива који завршавају у индивидуалним мобилним мрежама - veleпродајни ниво;
- РИП документ ВН Telecoma;
- Правило РАК-а 54/2011, 35/2008 и 51/2010;

Такођер, Конкурентијски савјет је извршио и увид у Директиве које се односе на електронске комуникације из 2002. године, а у циљу упознавања са регулаторним оквиром, и циљевима који су задани истима и то:

- Директива 2002/19/ЕЗ о приступу (Directive 2002/19/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 on access to, and interconnection of, electronic communications networks and associated facilities (Access Directive), OJ L 108, 24.4.2002);
- Директива 2002/22/ЕЗ о универзалној услузи (Directive 2002/22/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 on universal service and users' rights relating to electronic communications networks and services (Universal Service Directive), OJ L 108, 24.4.2002);
- Директива 2002/77/ЕЗ о конкуренцији (Commission Directive 2002/77/EC of 16 September 2002 on competition in the markets for electronic communications networks and services, OJ L 249, 17.9.2002);

Закон о комуникацијама је по први пут у Босни и Херцеговини поставио правни оквир за регулацију тржишта електроничких комуникација, истим Законом утемељено је независно тијело Регулаторна агенција за комуникације Босне и Херцеговине, а у члану 3. Закона о комуникацијама као мјеродавна тијела за provedбу одредби у области електроничких комуникација одређена су Савјет министара Босне и Херцеговине и Регулаторна агенција за комуникације Босне и Херцеговине. Савјет министара Босне и Херцеговине даје оквир у облику усвајања Политике овог сектора, а РАК регулира мреже, услуге, утврђује цијене, издаје дозволе, међуповезивање и одређује услове за осигурање заједничких и међународних комуникацијских средстава и остало.

РАК је обавијестио Конкурентијски савјет да је упознат са предметним случајем, те да је крајем 2017. године запримио дописе привредних субјеката Akt.online, Блицнет д.о.о. Бања Лука, Еуропронет Босниа д.о.о. Сарајево којим обавјештавају РАК о искључењу линкова за услугу међународне терминације од стране ВН Telecoma.

ВН Telecom је као резултат састанака са РАК-ом послао нове понуде наведеним привредним субјектима, које исти нису прихватили, иако су се изјаснили да су понуђени услови бољи од претходних, али да им нови услови не омогућавају конкурентност на тржишту међународног саобраћаја у односу на ино операторе.

Такођер, утврђено је да је привредни субјект Логософт прихватио иницијалну понуду ВН Telecoma за I квартал 2018. године, те да су стране закључиле нови додатак Уговора за прва три мјесеца 2018. године са цијеном за фиксну мрежу од (..) **КМ/мин. и количину до (..) **, те цијеном за мобилну мрежу од (..) **КМ/мин и количином до (..) **.

Током поступка такођер је утврђено да је у духу смјерница РАК-а ВН Telecom дана 23.03.2018. године постигао договор о новим условима за терминацију међународног саобраћаја у фиксну и мобилну мрежу ВН Telecom са привредним субјектом Блицнет, те да је истог дана од 15:00 сати услуга поново активирана. Уговорена цијена за фиксни саобраћај је (..) ** КМ/мин, односно (..) ** КМ/мин за мобилни саобраћај, са количинама од (..) ** и (..) ** саобраћај. Такођер, у духу смјерница РАК-а оператору Блицнет се дозвољава додатна количина међународног саобраћаја коју терминира у фиксну мрежу ВН Telecom од (..) ** међународног саобраћаја коју терминира у мобилну мрежу ВН Telecom.

У вези навода Подносиоца захтјева да из маргине која би требала бити између цијене са попустом и цијене без попушта, мора да покрива сталне директне мјесечне трошкове у износу од приближно (..) ** КМ да би тек након тога могао остварити неку добит, те да смањивањем количине саобраћаја и повећавањем цијена без реалног повећања попушта, простор за маргину је годинама све мањи и мањи, док са задњим условима за први квартал 2018. године којима се додатно смањиле количине саобраћаја и дигле цијене ВН Telecom је направио такво стање да простора за икакву маргину више нема, него је биланс негативан, те прорачуна које је Подносилац доставио Конкурентијском савјету по којима би пословање Подносиоца захтјева по цијенама и количинама из нове понуде ВН Telecom у I кварталу 2018. године било негативно Конкурентијски савјет посебно истиче чињеницу, да Подносилац захтјева, што се тиче међународног пословања има пословну сарадњу само са својом матичном компанијом Актон из Словеније, која је 100% власник привредног субјекта Akt.online, тако да се цијена по којој Akt.online фактурише услуге својој матичној компанији не може сматрати фер тржишном цијеном која је формирана на основу закона понуде и потражње на међународном тржишту, пошто се ради о међусобно повезаним привредним субјектима.

Током поступка Конкурентијски савјет је утврдио, а што је и Регулаторна агенција за комуникације истакла у свом допису од 21.05.2018. године да у Босни и Херцеговини постоје два пословна модела по којима се тренутно уговара терминација међународног саобраћаја. У једном моделу цијене терминације у фиксне и мобилне мреже су фиксирани, а мијењају се количине саобраћаја и попусти на основну цијену, такозване маргине. Принцип је да је маргина мања уколико је количина саобраћаја која се терминира у мрежу већа и обрнуто. У другом моделу и цијене терминације и количине саобраћаја се одређују на кварталном нивоу, што се потврђује новим анексом интерконекцијског уговора. Нови анекс може садржавати цијене терминације и количине саобраћаја из претходног квартала, али и не мора. Такођер је утврђено, а што је и представник ВН Telecom изложио на усменој расправи да је улазни параметар за израчун цијена званична цијена коју ВН Telecom има према ино партнерима од (..) ** ЕВР/минут за фиксну и (..) * *ЕВР/минут за мобилну мрежу, а у што се Конкурентијски савјет увјерио увидом у достављене Уговоре и испостављене фактуре ино партнерима ВН Telecom, те се у конкретном случају привредном субјекту Akt.online наведена цијена умањује (..) ** % за позиве у фиксну мрежу и (..) * % за позиве у мобилну мрежу, чиме се потврђује да су нетачни наводи Подносиоца захтјева да су маргине (..) ** %.

У погледу навода Подносиоца захтјева да ВН Telecom у уговорима (анексима) са ино партнерима и испостављеним фактурама формално ставља цијену (..) * * ЕВР/мин за фиксни саобраћај,

односно (..)** ЕВР/мин за мобилни саобраћај, али да је међусобно договорена ефективна цијена нижа, Конкурентијски савјет је увидом у све Уговоре које ВН Telecom има закључене са ино партнерима, као и у фактуре за 2017. и 2018. годину испостављене према истим, недвојбено утврдило да су цијене које су договорене са ино партнером и назначене у важећим уговорима једнаке цијенама на испостављеним фактурама за извршене услуге терминације позива. Као примјер Конкурентијски савјет наводи Уговор између Телекома Аустрије „А1 ТЕЛЕКОМ АУСТРИЈА АГ“ и ВН Telecoma за период од 01.01.2017. године до 30.06.2017. године као и примјер фактуре број: 90106416 за шести мјесец 2017. године из којих је јасно видљиво да је цијена од (..)** ЕВР/мин за фиксну и (..)** ЕВР/мин за мобилну мрежу (сви уговори са ино партнерима са фактурама за 2017. и 2018. годину приложени у спису).

Такођер, РАК у циљу даљег развоја конкуренције на тржишту телекомуникација, у складу са Одлуком о усвајању Политике сектора електронских комуникација Босне и Херцеговине за период 2017.-2021. године (тренутно важећа), водећи се смјерницама надлежних институција Европске уније у погледу анализе тржишта у области електронских комуникација, а у складу са Законом о комуникацијама БиХ и Правилем 54/2011 о анализи тржишта електронских комуникација редовно врши анализе релевантних тржишта подложних предходној (*ex ante*) регулацији и на основу тога доноси одговарајуће одлуке и мјере. Основни циљ поступка анализе тржишта јесте утврдити постоји ли на одређеном тржишту ефективна конкуренција или на том тржишту постоји један или више оператора који имају значајну или заједничку значајну тржишну снагу. На основу резултата проведене анализе, операторима са значајном тржишном снагом се утврђују регулаторне обавезе, при чему се могу увести нове обавезе, те задржати, измијенити или укинути постојеће. Конкурентијски савјет је утврдио да у актуелној „Анализи тржишта завршавања (терминације) позива у индивидуалне јавне телефонске мреже на фиксној локацији - велепродајни ниво- „ и „Анализи тржишта позива који завршавају у индивидуалним мобилним мрежама - велепродајни ниво“ РАК посебно напомиње да се обавеза трошковне оријентације цијена терминације, онако како је предложена у предметним *Анализама тржишта*, односи на позиве који започињу у мобилним и фиксним мрежама у Босни и Херцеговини. Трошкова регулација међународног саобраћаја у овој фази не би била одговарајућа и пропорционална обавеза јер не би помогла постизању ефикасне конкуренције на овом тржишту. Осим тога, важно је додати да Босна и Херцеговина још увијек није дио ЕУ заједничког тржишта и због тога није обавезна да третира међународне операторе једнако као домаће. Зато РАК сматра да регулацију цијене терминације међународног саобраћаја у индивидуалне фиксне мреже у Босни и Херцеговини не треба уводити у овој фази, док ће РАК пратити развој тржишта и реаговати у складу са законским овластим, ако се у међувремену појави потреба за регулисањем и ове врсте позива.

Такођер, РАК у својим Анализама релевантних тржишта терминације позива у фиксне и мобилне мреже није посматрала сегмент међународног саобраћаја као дио релевантног тржишта. Сходно томе ове услуге се пружају у складу са комерцијалним договором оператора који подразумевају да РАК не одређује цијену терминације, што укључује и количину саобраћаја и одговарајуће маргине, већ да оператори договарају обострано прихватљиве комерцијалне услове, те да је тренутни модел, који су прихватили сви алтернативни оператори, једини прихватљиви модел поступања за све операторе у Босни и Херцеговини.

Конкурenciјски савјет у вези навода Подносиоца захтјева о несразмјерном смањењу количина понуђеног саобраћаја од стране ВН Telecoma истиче став РАК-а, да константни пад количина саобраћаја доводи до континуираног смањења прихода свих оператора који учествују у терминацији међународног саобраћаја, што представља погодне околности за периодична спорења између оператора. Стога је нужно направити такве пословне моделе који ће донијети стабилност у дужем временском периоду, чиме би се значајно олакшали комерцијални преговори. РАК прихвата став ВН Telecoma да се количина међународног саобраћаја која завршава у мрежи ВН Telecoma смањује што је посљедица све већег степена примјене ОТТ апликација на свјетском тржишту. Услјед овакве ситуације приходи ВН Telecoma, али и свих алтернативних оператора који шаљу међународни саобраћај ка мрежи ВН Telecoma се смањују из године у годину. Сходно фактичком стању, а примјењујући принцип пропорционалности као један од основних принципа који се примјењује у регулацији РАК сматра да се ефекат смањења прихода треба пропорционално одразити на све операторе. Овакав став значи да алтернативни оператори, без обзира на своје интересе, не могу задржати исте износе прихода које су имали раније, те да се и они морају прилагодити актуелној ситуацији. Овакав став РАК је досљедно примјењивала и у претходном периоду.

Конкурenciјски савјет анализом прикупљених података у току поступка утврдио да се укупна количина међународног саобраћаја која завршава у мрежи ВН Telecoma смањивала током посљедњих пет година како је приказано у сљедећој табели:

Табела 5.

Година	Укупни међународни долаз у фиксну мрежу БХТ	Проценат смањења у односу на предходну годину	Укупни међународни долаз у мобилну мрежу БХТ	Проценат смањења у односу на претходну годину
2013.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2014.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2015.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2016.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2017.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**

Извор: Анализа Конкурenciјског савјета на основу прикупљених података

Такођер је утврђено да је ВН Telecom свим алтернативним операторима у Босни и Херцеговини смањивао количине међународног саобраћаја у складу са смањењем укупног долазног саобраћаја у мреже ВН Telecoma подједнако, а како је видљиво из података и документације коју је Конкурenciјски савјет прикупио у току поступка, проценат смањења количина саобраћаја који је током посљедњих пет година терминирао Подносилац захтјева је био мањи од процента пада укупних количина долазног саобраћаја у мреже ВН Telecoma.

Неспорно је у току поступка утврђено, а што је и РАК утврдила доношењем Листе оператора са значајном тржишном снагом број: 03-29-2374-1/07, у којој се наводи да су ВН Telecom, Телеком Српске а.д. Бања Лука, Краља Петра И Карађорђевића 61-А, 78 000 Бања Лука и Хрватске телекомуникације д.о.о. Мостар, Кнеза Бранимира 66, 88 000 Мостар оператори телекомуникација у Босни и Херцеговини који имају значајну тржишну снагу на тржишту услуге фиксне и мобилне телефоније, као и у својим „Анализама тржишта“, које је су објављене на интернет страници РАК-а у којима се наводи, да је ВН Telecom, као и остали наведени оператори

који послују на релевантном тржишту терминације позива проглашен СМП оператором, односно оператором са значајном тржишном снагом на тржишту завршавања (терминације) позива у властиту мрежу на фиксној локацији, дакле да имају доминантан положај на релевантном тржишту.

Конкурвенцијски савјет истиче чињеницу да привредни субјект ВН Telecom, иако у већинском власништву државе и проглашен доминантним оператором на релевантном тржишту, даље послује и у складу са Законом о привредним друштвима Федерације Босне и Херцеговине, те је и његов легитимни циљ стицање добити, као и сваког другог привредног субјекта. Питање обавезе пружања услуге терминације позива у складу са РИП документом ВН Telecoma, с једне стране, те постизања договора око обострано прихватљивих комерцијалних услова у вези пружања услуга терминације међународних позива с друге стране, што доводи до могућности непостизања договора или могућих спорова између оператора, за Конкурвенцијски савјет представља аутономно право привредног субјекта на доношење пословних одлука у циљу заштите властитог пословања.

Конкурвенцијски савјет је у току оцјене овог случаја закључио да је дјеловање на овом тржишту дјеломично регулисано регулативом РАК-а, која је у складу са Законом о комуникацијама *lex specialis* који регулира ову специфичну материју на специфичан начин, те тражило модус, у којем би могло пронаћи простор за оцјену повреда из члана 10. Закона о конкуренцији, и то у појединачним случајевима, након што су се догодили као *ex post* дјеловање, а при томе пазећи да не улази у мјеродавности других институција, те поштујући задани правни оквир. Наиме, чињеница да је РАК наметнула обавезу пружања услуге интерконекције привредном субјекту ВН Telecom, а да се услови пружања услуга терминације међународних позива одређују на основу комерцијалних договора, као и да РАК у својим Анализама релевантних тржишта терминације позива у фиксне и мобилне мреже није посматрала сегмент међународног саобраћаја као дио релевантног тржишта, односно усљед изостанка *ex ante* регулативе од стране РАК-а на релевантном тржишту међународне терминације, Конкурвенцијски савјет ни на који начин не може преузети обавезе ограничавања једног субјекта, ради остваривања циљева другог субјекта.

Сходно наведеном, Конкурвенцијски савјет у конкретном случају не може преузети улогу регулатора нити директно одлучивати о цијенама и количинама међународног саобраћаја. Што се тиче висине маргина које би биле прихватљиве за поједине привредне субјекте, односно алтернативне операторе, Конкурвенцијски савјет сматра да су маргине које је ВН Telecom понудио Подносиоцу захтјева довољне за несметано пословање на релевантном тржишту, и то поготово у предметном случају гдје су поједини привредни субјекти, односно алтернативни оператори прихватили нове понуде ВН Telecoma, те закључили нове додатке Уговора (оператор Логософт који је прихватио иницијалну понуду ВН Telecoma за период од 01.01. до 31.03.2018. и оператор Блицнет који је накнадно прихватио понуду ВН Telecoma те закључио уговор за период од дана потписивања до 30.09.2018. године). Овдје је битно истаћи чињеницу да Подносилац захтјева није прихватио нову, накнадну понуду ВН Telecoma која је садржавала цијене за терминацију међународног саобраћаја које су биле на снази у ИВ кварталу 2017. године.

Као важан аспект у предметном случају на који је Конкурвенцијски савјет посебно обратио пажњу јесте утицај искључења интерконекцијских водова на крајње потрошаче у Босни и Херцеговини. Наиме, истеком последњег важећег додатка уговора о интерконекцији на фиксну мрежу ВН

Telecoma за услуге међународног саобраћаја број: 01-2.5-1410/17 од 05.10.2017. године, ВН Telecom је извршио деактивацију услуге, односно искључио интерконекцијске водове привредном субјекту Akt.online. Конкурenciјски савјет се у вези описане ситуације обратио РАК-у као мјеродавној институцији у области телекомуникација у Босни и Херцеговини која у свом допису од дана 21.05.2018.године истиче да генерално посматрано, искључење интерконекцијских водова не утиче на квалитет и квантитет говорног саобраћаја којег потрошачи у Босни и Херцеговини примају. Оваква оцјена се заснива на сазнањима Агенције да сви алтернативни оператори имају редундантне преносне системе, што значи да у случају испада једног преносног пута, без обзира на разлог испада (квар. искључење или нешто треће), сав саобраћај који је транспортован по том путу се аутоматски преусмјерава на резервне руте. Преусмјеравање се одвија практично тренутно (реда дијелова секунде). У таквом сценарију потрошачи у Босни и Херцеговини не би осјетили посљедице искључења интерконекцијских линкова са аспеката квалитета и квантитета говорног саобраћаја. Постоји могућност да би уколико је резервна преносна рута слабијег квалитета, поједини потрошачи осјетили посљедице преноса саобраћаја по таквој рути што би се огледало у нарушеном квалитету говора. Како се оператор Akt.online раније изјашњавао да преноси саобраћај само *премиум* квалитета, сматрамо да су и резервне руте у конкретном случају обезбиједиле квалитет саобраћаја једнак ономе на примарним рутама. Горе дате оцјене су засноване на постојећим сазнањима Агенције, без извршених додатних анализа конкретне ситуације.

Искључење водова може узроковати губитак говорног саобраћаја за потрошаче у Босни и Херцеговини у ситуацији када се за повезивање алтернативног оператора са мрежом ВН Telecoma користе двосмјерни водови, дакле водови по којима алтернативни оператор шаље саобраћај у мрежу ВН Telecoma, али и по којима ВН Telecom шаље саобраћај у мрежу оператора. Тада постоји могућност да је ВН Telecom након искључења водова неком алтернативном оператору, саобраћај за мрежу тог алтернативног оператора преусмјерио на водове којима је ВН Telecom повезан са другим оператором са којим алтернативни оператор којем су искључени водови нема интерконекцију. У таквој ситуацији долази до губитка позива који траје све док се не успостави интерконекција између алтернативног оператора и оператора на којег ВН Telecom преусмјери позиве, или док ВН Telecom није преусмјерио говорни саобраћај на оператора који већ има интерконекцију са алтернативним оператором. Међутим, како Akt.online нема својих крајњих корисника, односно не врши терминацију у своју властиту мрежу, што је и РАК потврдила у својој „Анализи тржишта завршавања (терминације) позива у индивидуалне јавне телефонске мреже на фиксној локацији - велепродајни ниво“ (Akt.online нема ниједног властитог крајњег корисника и има само кориснике ЦС услуге-услуга одабира оператора), оваква ситуација није ни могућа у конкретном случају Akt.online-ВН Telecom. Искључење водова нема утицаја на малопродајне цијене, односно цијене по којима потрошачи у Босни и Херцеговини плаћају услуге фиксне и мобилне телефоније.

Конкурenciјски савјет прихвата горе наведени став РАК-а као релевантне независне институције за provedбу одредби у области електронских комуникација, те у вези искључења интерконекцијских водова посебно истиче да је услуга пружања интерконекције на фиксну мрежу ВН Telecoma, тј. кориштења интерконекцијских водова зависно повезана, односно међусобно условљена услуга са услугом међународне терминације позива у мреже ВН Telecoma, па у тренутној ситуацији када стране нису постигле договор око обострано прихватљивих комерцијалних услова за наставак даљње пословне сарадње на тржишту међународне

терминације, односно нису закључиле нови уговор о интерконекцији на фиксну мрежу ВН Telecoma за услуге међународног саобраћаја, који је правни основ за даљњу пословну сарадњу, небитна је чињеница да ли су интерконекцијски водови укључени или искључени када се исти не користе за наведену услугу, односно када путем истих привредни субјект Akt.online није могао транспортовати међународни саобраћај према интерконекцијским тачкама у мрежи ВН Telecoma због непостојања уговорног основа за обављање наведених услуга.

Подносилац захтјева је првобитно поднио Захтјев за покретање поступка за утврђивање злоупотребе доминантног положаја ВН Telecoma у смислу члана 10. став 2) тачке а), б) и д) Закона о конкуренцији, па се потом на усменој расправи изјаснио да остаје само код тачке а), те је на крају усмене расправе повукао своју ранију изјаву и одлучио да остаје код првобитног Захтјева. Дана 03.04.2018. године Конкурентијски савјет је запримио допуну Захтјева број: УП–04-26-2-040-28/17 од Подносиоца захтјева, привредног субјекта Akt.online у којој Подносилац истиче да је у његовом захтјеву дошло до граматичке грешке, те да је умјесто тачке ц) погрешно навео тачку д), а да је у својим наводима увијек испостављао чињенице по којима од стране привредног субјекта ВН Telecom није третиран на исти начин како су третиран међународни оператери, те је доведен у неравноправан и неповољан конкурентски положај што је јасан примјер злоупотребе доминантног положаја из члана 10. став (2) тачка ц) Закона о конкуренцији. На основу наведеног Конкурентијски савјет је на 35. сједници одржаној дана 08.08.2018.године донијело Закључак о измјени Закључка о покретању поступка број: УП-04-26-2-040-38/17 и доставило га странама у поступку.

На основу достављених доказа и утврђеног чињеничног стања, као аргументације изнесене током поступка, савјесном и детаљном оцјеном сваког доказа посебно и свих доказа заједно, Конкурентијски савјет није утврдило злоупотребу доминантног положаја у смислу члана 10. став (2) тачке а) директно или индиректно наметање нелојалних куповних и продајних цијена или других трговачких услова којима се ограничава конкуренција, тачке б) ограничавање производње, тржишта или техничког развоја на штету потрошача и тачке ц) примјене различитих услова за исту или сличну врсту послова са осталим странама, чиме их доводе у неравноправан и неповољан конкурентски положај, јер радње које се стављају на терет привредном субјекту ВН Telecom не представљају злоупотребу доминантног положаја из члана 10. став (2) тачка а), б) и ц) Закона.

Слиједом наведеног, Конкурентијски савјет је одлучио као у тачки 1. диспозитива овог Рјешења.

8. Привремена мјера

Члан 40. Закона о конкуренцији прописује да Конкурентијски савјет може донијети рјешење о привременој мјери, на основу прелиминарно утврђене повреде, када сматра да поједине радње спречавају, ограничавају или нарушавају тржишну конкуренцију, у смислу овог Закона, пријете настанку директног штетног утицаја за поједине привредне субјекте, односно поједине гране привреде или за интересе потрошача.

Анализирајући горе наведене доказе и чињенице Конкурентијски савјет није могао прелиминарно утврдити повреду Закона, која би могла краткорочно штетно утјецати на поједине привредне субјекте, односно достављени подаци из предметног захтјева су недовољни за

утврђивање прелиминарне повреде, те се на основу истих није могло утврдити да поједине радње спрјечавају, ограничавају или нарушавају тржишну конкуренцију, у смислу овог Закона, пријете настанку директног штетног утицаја за поједине привредне субјекте, односно поједине гране привреде или за интересе потрошача, те не постоје основани разлози за доношење рјешења о привременој мјери.

Слиједом наведеног, Конкуренијски савјет је одлучио као у тачки 2. диспозитива овог Рјешења.

9. Трошкови поступка

Чланом 105. став (1) Закона о управном поступку је прописано да у правилу свака странка сноси своје трошкове поступка (који укључују и трошкове за правно заступање), а чланом 105. став (2) истог Закона је прописано да када у поступку учествују двије или више страна са супротним интересима, страна која је изазвала поступак, а на чију је штету поступак окончан, дужна је противној странци надокнадити оправдане трошкове који су настали у поступку. Ако је у таквом случају која од страна дјелимично успјела са својим захтјевом она је дужна надокнадити противној странци трошкове сразмјерно дијелу свог захтјева с којим није успио.

Чланом 108. став (1) Закона о управном поступку је прописано да у рјешењу којим се поступак завршава, орган који доноси рјешење одређује ко сноси трошкове поступка, њихов износ и коме се у којем року имају исплатити.

На усменој расправи су странке, у смислу члана 105. став (4) Закона о управном поступку, упознате са обавезом подношења захтјева за накнаду трошкова прије доношења коначног рјешења.

Како до дана доношења предметног рјешења странке у поступку нису доставиле захтјев за накнаду трошкова поступка Конкуренијски савјет није ни одлучивало о истим.

10. Поука о правном лијеку

Против овога Рјешења није дозвољена жалба.

Незадовољна страна може покренути управни спор пред Судом Босне и Херцеговине у року од 30 дана од дана пријема, односно објаве овога Рјешења.

Предсједница

Адиса Бегих

Доставити:

- Подносиоцу захтјева, путем пуномоћника
- ВН Telecom
- У спис
- а/а